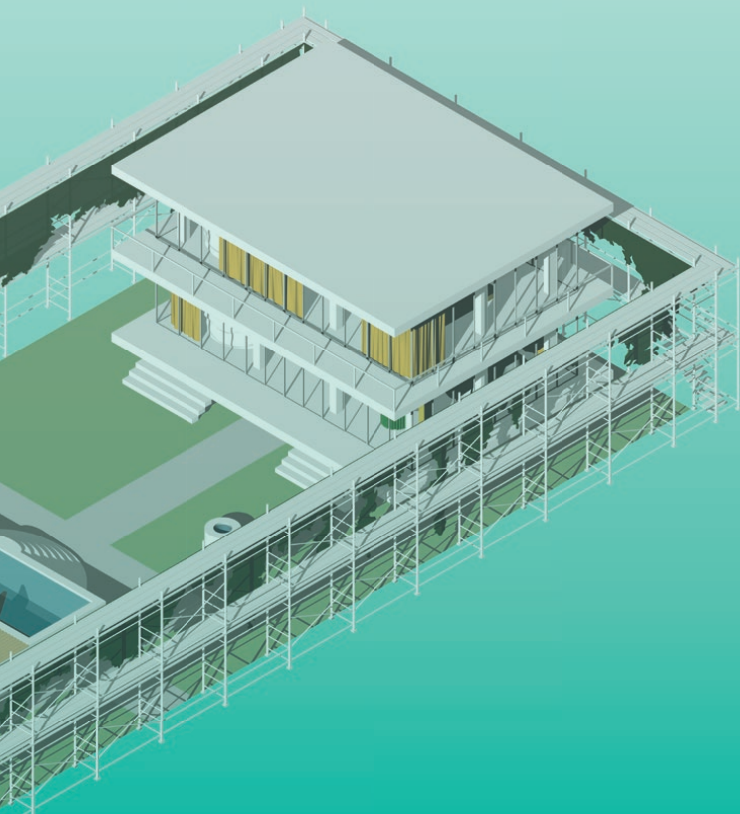

MAISON

ENSEMBLE

Ρωξάνη Σεβαστού
Θοδωρής Χαλβατζόγλου

Αναθεωρώντας τους τρόπους Κατοίκησης

MAISON ENSEMBLE

Αναθεωρώντας τους τρόπους Κατοίκησης

Ρωξάνη Σεβαστού
Θοδωρής Χαλβατζόγλου

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέποντες:
Μητρούλιας Γιώργος
Τζιρτζιλιάκης Γιώργος

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πολυτεχνική Σχολή
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ιούνιος 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Maison Ensemble: Αναθερώντας τους τρόπους Κατοίκησης

Ρωξάνη Σεβαστού - Θοδωρής Χαλβατζόλου

Επιβλέποντες: Γιώργος Μητρούλιας - Γιώργος Τζιρτζιλάκης

Το Maison Ensemble είναι ο παράδεισος που ψάχνατε στην πόλη. Σας προτρέπουμε να έρθετε χωρίς παρέα. Στο Maison Ensemble άλλωστε πολλοί φεύγουν με τσίρι.

Η εργασία αφορμάται από μια σειρά κειμένων που αναφέρονται στην στενή σχέση Ιατρικής και Αρχιτεκτονικής και εστιάζει στην μελέτη ορισμένων αρχιτεκτονικών χειρισμών οι οποίοι μέσα από ένα θεραπευτικό πρίσμα, στόχευσαν στην εξυγίανση των περιβαλλόντων κατοίκησης. Επιπλέον, εξετάζεται πως οι παραπάνω τακτικές σταδιακά όρισαν ένα πρότυπο μοντέλο κατοίκησης, αλλά και το ιδανικό για να τα κατοικήσει, υποκείμενο. Ο ισχυρισμός αυτός επιβεβαιώνεται από το σύνολο των εγχειριδίων και αρχιτεκτονικών εργαλειοθηκών, που εμφανίστηκαν κυρίως κατά τον Μοντερνισμό, τα οποία ουσιαστικά δημιούργησαν μια σειρά από τυπολογία με τα «ιδανικά» χαρακτηριστικά. Αυτή η κωδικοποίηση των υποκειμένων, όρισε εκτός των άλλων μια σειρά από περιβάλλοντα κατοίκησης αυστηρά εξατομικευμένα και πάντα βασισμένα στην μονάδα.

Η μελέτη μας επιχειρήσει να επανεξετάσει με τρόπο σκωπτικό αυτές τις αρχιτεκτονικές τακτικές, αλλά και να ξανασκεφτεί τα περιβάλλοντα στα οποία κατοικούμε με όρους ομάδας και όχι μονάδας, αναθερώντας παράλληλα το σύνολο των οικιακών τακτικών. Ως εκ τούτου σχεδιάσαμε μια μικρή μονοκατοικία καθώς και το σύνολο των δωματίων - οικοσκευών που την απαρτίζουν, ειδικά διαμορφωμένα ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα από μια μικρή μονάδα ατόμων. Η κατοικία λειτουργεί υπό το καθεστώς βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Χωροθετείται συμβολικά εντός της Ελληνικής πόλης, η οποία μας ενδιέφερε σημασιολογικά, τόσο για την πολυμορφία που εμφανίζει, αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο υιοθέτησε ορισμένα αρχιτεκτονικά στοιχεία του Μοντερνισμού. Επιπλέον, ξεχωριστά μας απασχόλησε πως διαμορφώνεται η κατοίκηση στην Ελληνική πόλη, στον βαθμό που επηρεάζει τα περιβάλλοντα στα οποία κατοικούμε.

Η πρόταση μας αξιοποίησε όλα τα παραπάνω, εξετάζοντας τα κριτικά, μορφολογικά και εννοιολογικά, ενώ τα μετουσίωσε στον σχεδιασμό του Maison Ensemble και σε ένα αναθεωρημένο μοντέλο συγκατοίκησης.

ABSTRACT

Maison Ensemble: Revising Dwelling Practices

Roxani Sevastou - Thodoris Chalvatzoglou

Supervisors: Giorgos Mitroulias - Yorgos Tzirtzilakis

Maison Ensemble is the urban paradise you were looking for. We advise you to come alone. There are a lot of people leaving from Maison Ensemble with company.

This thesis quotes a series of texts referring to the close relation between Medicine and Architecture. It focuses on specific architectural practices -that under a curative angle-, tried a remediation of our living environments. Furthermore, we investigate how this practices perpetually shaped a dwelling role model and a human role model as well, ideal to inhabit it. That consumption is made clear, by reading the amount of architectural handbooks that appeared during Modernism, where all the ideal dwelling and human characteristics are analyzed. However, this categorization formed the environments we live in, according to the single human unit, promoting in this way an individualized way of living.

Our proposal attempted to examine the architectural practices mentioned above, to rethink the places we live, now formatted for a group of people and not for the single unit and to revise as well the entire dwelling tactics. Therefore, we designed a small two-story house and the amount of household devices-rooms that constitute it, specially shaped to host a small group of people.

The house is located inside Greek city and it is available to let only temporary. Our investigation on Greek city, focused on the way it digested some Modernistic elements, that changed in a great manner its identity. Furthermore, we were highly interested on how dwelling is shaped in Greek city, as well as how it affects the places we live in. Our thesis examined all the topics mentioned above, under a critical, an architectural and a theoretical approach and converted them into Maison Ensemble and a revised co-dwelling model.

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία δεν θα είχε ολοκληρωθεί χωρίς την καθοριστική συμβολή των καθηγητών, των φίλων και των οικογενειών μας.

Ευχαριστούμε τους επιβλέποντες μας Γιώργο Μητρούλια και Γιώργο Τζιριτζιλάκη για τις συμβουλές, τις συζητήσεις και το χρόνο τους. Οι παρατηρήσεις και η γόνιμη κριτική τους σε όλα τα στάδια της εργασίας ήταν θεμελιώδης για την εξέλιξη της ιδέας μας.

Ευχαριστούμε την καθηγήτρια του τμήματος Ψυχολογίας Α.Π.Θ., Ευγενία Γεωργάκα για τον χρόνο και τις συμβουλές της στο πρώτο στάδιο της έρευνας.

Ξεχωριστές ευχαριστίες στον Στέφανο Παπαδόπουλο για την βοήθεια του στην ηχογράφηση του ηχητικού αποσπάσματος και την Όλγα Ηλιού για την παραχώρηση της φωνής της.

Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τη Μαρία Χρόνη για την κατασκευή και την συναρμολόγηση του ενδύματος της τραπέζαρίας.

Ευχαριστούμε παραπάνω από πολύ τους φίλους μας, για την συμπαράσταση, την φιλοξενία, τις συζητήσεις και την προθυμία τους.

Η εργασία αυτή δεν θα είχε ολοκληρωθεί χωρίς την εμπύχωση, την ηθική και υλική υποστήριξη των οικογενειών μας, καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας.

8

Εισαγωγή

10

Έρευνα

**Η κατασκευή του ιδανικού
υποκειμένου: Ο έλεγχος του σώματος**

Ασθενές Υποκείμενο

Υγιές Υποκείμενο

Πρότυπο Υποκείμενο

**Η κατασκευή του ιδανικού κόσμου:
Η ιατρικοποίηση της Αρχιτεκτονικής**
Η σύγχρονη πολεοδομία ως Γιατρικό
Η περίπτωση της φυματίωσης

44

Πρόταση

Η ιδέα

Το σενάριο

Το κτήριο:

Από το Maison Dom-ino στο Maison

Ensemble

Οι οικοσκευές

Το δωμάτιο/ γραφείο

Το καθιστικό

Η κουζίνα

Η τραπεζαρία

Το αποχωρητήριο

Το λουτρό

Ο κήπος

118

Επίλογος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφορμή για την παρούσα εργασία αποτέλεσαν μια σειρά από προσωπικά ερεθίσματα, τα οποία καλλιεργήθηκαν αρχικά κατά την διάρκεια των σπουδών μας και επεξεργάστηκαν ενδελεχώς κατά την διάρκεια της παρούσας έρευνας. Ο αρχικός προβληματισμός μας, αφορούσε την μελέτη των χώρων ψυχικής υγείας αλλά και της νοσοκομειακής πρακτικής γενικότερα όπως αυτή εξελίχθηκε ανά τους αιώνες. Συγκεκριμένα εστιάσαμε στις αρχιτεκτονικές, κοινωνικές και ψυχιατρικές τακτικές που απορρέουν από την αντιμετώπιση της ψυχικής νόσου και του φρενοβλαβή υποκειμένου, σε μια γενικότερη ανάγκη μας να προσεγγίσουμε τις έννοιες της κανονικότητας, της μη-κανονικότητας, της επιτήρησης αλλά και των δυνάμεων εξουσίας που επεμβαίνουν στην συμπεριφορά του σώματος και τελικά το καθορίζουν. Οι παραπάνω αναζητήσεις, μας οδήγησαν εν τέλει σε κείμενα και έρευνες που αφορούν αυτό που χαρακτηρίζεται σε επίπεδο θεωρίας ως «Ιατρικοποίηση της Αρχιτεκτονικής» και ξεετάζει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο αρχές και θεωρίες της Ιατρικής, αλλά και της ψεύδο-Ιατρικής έχουν προσχωρήσει στην αρχιτεκτονική πρακτική. Εμβαθύνοντας περισσότερο, ανακαλύψαμε συσχετίσεις, δεδομένα και ιστορικά στοιχεία τα οποία επιβεβαιώνουν την παραπάνω στενή σχέση των δύο επιστημονικών κλάδων, ανοίγοντας μας ένα ενδιαφέρον πεδίο μελέτης.

Παρατηρώντας ιστοριογραφικά την παράλληλη πορεία των δύο, διαπιστώσαμε ότι η σύνδεση της αρχιτεκτονικής με την ιατρική δεν αναλώνεται στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε σχέση με τον καλύτερο σχεδιασμό ιατρικών περιβαλλόντων, αλλά επεκτείνεται στην υιοθέτηση ιατρικών και ψεύδο-ιατρικών πρακτικών που αποσκοπούν στον σχεδιασμό «υγιών» περιβαλλόντων κατοίκησης, προτείνοντας παράλληλα και ένα «υγιές» μοντέλο ζωής. Αυτή η τελευταία παρατήρηση μας έβαλε στην διαδικασία να σκεφτούμε και να μελετήσουμε εκ νέου τους χώρους στους οποίους κατοικούμε.

Ως μελέτη περίπτωσης, χρησιμοποιήσαμε την ελληνική πόλη. Η πρόταση μας, επιχειρεί να μιλήσει για την διαβίωση στην ελληνική πόλη κατ' αντιστροφή. Προτείνουμε την δημιουργία ενός οικιστικού μοντέλου διαβίωσης, το οποίο ξεετάζει κριτικά αλλά και συμβολικά την κατοίκηση στην πόλη. Επιπλέον, προτείνουμε μια νέα και αναθεωρημένη μορφή των οικιακών δωματίων – σκευών αλλά και μια εναλλακτική χωρική οργάνωση του τυπικού μοντέλου κατοίκησης. Η πρόταση πλαισιώνεται από ένα σενάριο κατοίκησης το οποίο αφορά την ταυτόχρονη παραμονή ενός αριθμού ατόμων εντός του χώρου υπό το καθεστώς βραχυχρόνιας μίσθωσης του.

Στη συνέχεια αναλύονται όλα τα παραπάνω, ενώ σκιαγραφείται παράλληλα η συλλογιστική και σχεδιαστική πορεία της ιδέας.

ΕΡΕΥΝΑ

Η κατασκευή του ιδανικού υποκειμένου: Ο έλεγχος του σώματος

Η έρευνα μας αρχικά, κινήθηκε γύρω από την μελέτη κειμένων που αφορούν το σώμα, την διαχρονική αντιμετώπιση του σε επίπεδο κοινωνικό, πολιτισμικό αλλά και επιστημονικό. Εστίασαμε στις μελέτες του Μισέλ Φουκώ που αφορούν την ψυχική ασθένεια, την σεξουαλικότητα, την επιτήρηση αλλά και τον έλεγχο επί του σώματος. Πρόκειται για τους τίτλους, Ιστορία της Τρέλας, Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής, Οι μη κανονικοί και Ιστορία της Σεξουαλικότητας. Τα παραπάνω αναφέρονται με τρόπο συστηματικό σε ιατρικές αλλά και κοινωνικές πεποιθήσεις σε σχέση με το σώμα, δίνοντας μας μια πλήρη εικόνα για το τι νοείται ως σώμα υγιές, σώμα που αποκλίνει του κανονικού, τι ορίζει το κανονικό αλλά και πως ιατρικές παθήσεις, σεξουαλικές παρεκκλίσεις ακόμη και η αεργία συσχετίστηκαν με την ψυχική νόσο. Τα παραπάνω αντιστοιχούν σε αυτό που ο φιλόσοφος κατά τον 18ο αιώνα περιγράφει ως βιοεξουσία. Πρόκειται, όπως παρατηρεί, για μια εξουσία που σχετίζεται με την γενικότερη οικονομική και αγροτική ανάπτυξη, την πληθυσμιακή αύξηση και την τεχνολογική πρόοδο, την ίδια στιγμή όπου οι παραπάνω κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις «επιφορτίζονται με τις

διεργασίες της ζωής και επιχειρούν να τις ελέγξουν και να τις τροποποιήσουν».

¹ Κατά τον Φουκώ, σε ατομικό επίπεδο η βιοεξουσία ασκούσε μια ανατομική πολιτική, εφαρμόζοντας πρακτικές και τεχνικές που στόχευαν στην κανονικοποίηση και στην ανάπτυξη τους, ενώ σε συλλογικό επίπεδο αντίστοιχα η βιοεξουσία ασκούσαν με την μορφή βιοπολιτικής, ελέγχου και παρεμβάσεων που ασκούσε ο κρατικός μηχανισμός επί των σωμάτων.

Τα παραπάνω είναι εξαιρετικά σημαντικά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι διάφορες μορφές εξουσίας, άσκησαν επιρροή στο σώμα, διαμορφώνοντας το με βάση ένα προδιαγεγραμμένο πρότυπο συμπεριφοράς. Στη συνέχεια το σώμα αναλύεται στο πλαίσιο 3 κατηγοριών όπως αυτές διαμορφώθηκαν ως απόρροια των κανονιστικών μοντέλων, σε ασθενές και υγιές υποκείμενο καθώς και σε πρότυπο – ιδανικό υποκείμενο.

---

1 Michel Foucault, Η ιστορία της Σεξουαλικότητας Ι. Η βούληση για γνώση, (Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον, 2011), 166

Ασθενές Υποκειμένο

Η ανάγκη διαχωρισμού των υποκειμένων και η κατηγοριοποίηση τους σε ασθενή – υγιή, κανονικά και μη, συμβαδίζει με μια μεγαλύτερη συζήτηση που αναπτύσσεται στον νεωτερικό λόγο και αφορά την ενοποίηση των παθήσεων της ψυχής με αυτές του σώματος. Εκτενώς αυτά αναλύονται στο έργο του Φουκώ, Η ιστορία της Τρέλας, όπου θα ανατρέξουμε για να αποσαφηνίσουμε αυτόν το συσχετισμό.

Οι πρώτες αναφορές, αφορούν την λέπρα και την εξάπλωση της στην Ευρώπη ήδη από τον 10^ο αιώνα.² Ο λεπρός, όπως αναφέρει ο Φουκώ, αντιμετωπίζεται ως αποκλίνουσα από το κανονικό κατάσταση, γεγονός που υποβιβάζει την αξία του ανθρώπου απομακρύνοντας τον από την κοινωνία και περιθωριοποιώντας τον.³ Πρόκειται ουσιαστικά για έναν αποκλεισμό του λεπρού ως μη κανονικού σώματος.

Στον Μεσαίωνα, η τρέλα είναι αμάρτημα⁴ και πειρασμός, αφού φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με τα κτηνώδη ένστικτα του « (...) με το ζώο που ελοχεύει μέσα στους

Daniel Cornelius Danielsen, "13 χρονών αγόρι με λέπρα", Νορβηγία, 1847

εφιάλτες του (...).»⁵

Κατά την Αναγέννηση, όπως παρατηρεί ο Φουκώ, η τρέλα συνδέεται με την φιλαυτία, την λήθη, την τεμπελιά, την ηδονή, την ανοησία, την καλή μάσα και τον βαθύ ύπνο. «Απόλυτο προνόμιο της τρέλας: βασιλεύει σε ότι κακό υπάρχει στον άνθρωπο».⁶ Ενδιαφέρον έχει η περίπτωση των «πλοίων των τρελών» (*stultivera navis*), όπως αυτά παρουσιάζονται από καλλιτέχνες της εποχής, στα οποία ουσιαστικά τοποθετούνταν οι τρελοί, ξεκινώντας ένα ταξίδι και «αναζητώντας ένα θαύμα: να βρουν το χαμένο λογικό τους».⁷

Την περίοδο του Διαφωτισμού, η τρέλα συναντάται «πλάι στο όνειρο και σ'

2 Michel Foucault, Η ιστορία της Τρέλας, (Αθήνα: Ηριδανός, 2004), 11

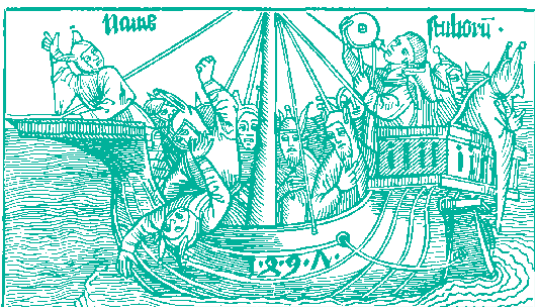
3 Michel Foucault, Οι μη κανονικοί, (Αθήνα: Εστία, 2011), 97

4 Foucault, Η ιστορία της Τρέλας, 27

5 *ibid*, 27

6 *ibid*, 28

7 *ibid*, 14

“Το πλοίο των τρελών”, 1549

όλες τις μορφές πλάνης».⁸ Η πλάνη θα συνδεθεί εν τέλει με τα πάθη και τις επιθυμίες του υποκειμένου: «Η παραπλάνηση του πνεύματος μας δεν προέρχεται παρά μόνο από το ότι αφηγήμαστε τυφλά στις επιθυμίες μας, από το ότι δεν ξέρουμε ούτε να χαλιναγωγούμε τα πάθη μας, ούτε να τα μετριάσουμε. Κι από εδώ προέρχονται όλα εκείνα τα ερωτικά παραληρήματα, οι απέχθειες, οι διεστραμμένες ορέξεις, η μελαγχολία που γεννά θλίψη, (...) οι υπερβολές στο ποτό και στην τροφή, οι αδιαθεσίες, όλα αυτά τα σωματικά βίτσια που προκαλούν την τρέλα, την χειρότερη από όλες τις αρρώστιες».⁹ Την ίδια εποχή, αναπτύσσεται ραγδαία η βιομηχανία, αλλάζοντας ριζικά τις έως τότε ιδέες σχετικά με την εργασία. Η εργασία γίνεται εργαλείο μέτρησης της

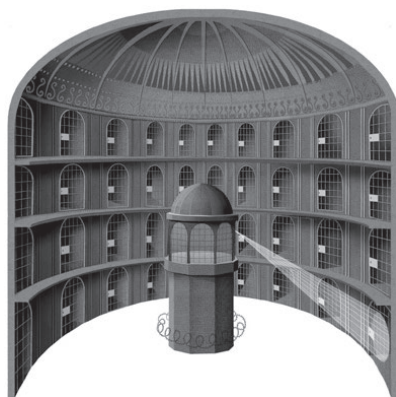
8   ibid, 41

9   ibid, 101

“Τυναίκες παίρνουν το μεσημεριανό τους σε Εργαστάσιο”, Λονδίνο, 1900

κανονικότητας του υποκειμένου, το οποίο σταδιακά εξελίσσεται σε όργανο μιας μεγάλης παραγωγικής μηχανής η οποία τα άεργα σώματα τα αντιλαμβάνεται ως αποκλίσεις. Η τεμπελιά αποτελεί πλέον μια «εκδηλωμένη φρενοβλάβεια».¹⁰ Παράλληλα, εμφανίζονται ανά την Ευρώπη τα πρώτα Γενικά Νοσοκομεία, δημιουργώντας έναν χάρτη διοικητικών κέντρων ελέγχου και εποπτείας επί των σωμάτων, ειδικά στην περίπτωση των στρατιωτικών και ναυτικών νοσοκομείων.

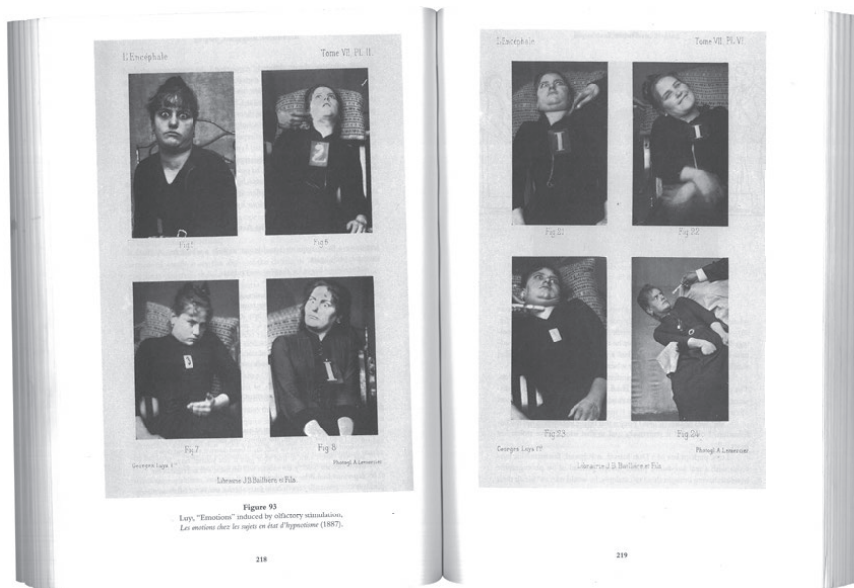

“Το πανόπτικο του Jeremy Bentham”, 1791

10   ibid, 251

“Γυναίκες με υστερία”-Φωτογραφικό Αρχείο από το Νοσοκομείο Salpêtrière, Παρίσι, 1876-1880

Ο Φουκώ στο Επιτήρηση και Τιμωρία, παρατηρεί την περίπτωση ενός πολυσύχναστου ναυτικού λιμανιού στην Γαλλία, το οποίο σταδιακά λόγω της συνεχούς εισροής ναυτών, οι οποίοι φέρνουν μαζί τους διάφορες λοιμώδης νόσους και επιδημίες, μετατρέπεται σε ναυτικό νοσοκομείο. Αναφέρει χαρακτηριστικά: « Λίγο λίγο ένας πολιτικός και διοικητικός

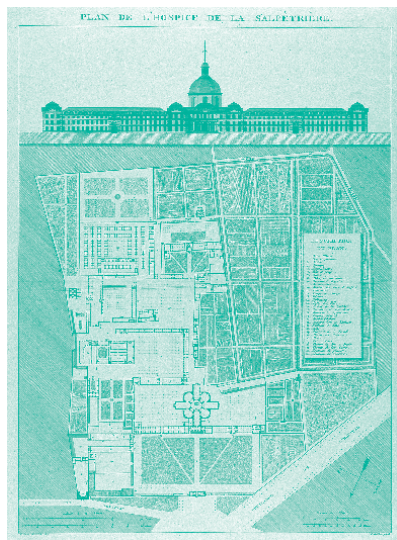
χώρος διαμορφώνεται σε θεραπευτικό χώρο, προορισμός του είναι να εξατομικεύει τα σώματα, τις ασθένειες, τα συμπτώματα, τις ζωές και τους θανάτους, συνιστά μια πραγματική εικόνα από σύστοιχες και επιμελώς διαχωρισμένες ιδιαιτερότητες»¹¹, ενώ

11 Michel Foucault, Επιτήρηση και Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής, (Αθήνα:

«οι ασθενείς εξαναγκάζονται να μένουν στους θαλάμους των, σε κάθε κρεβάτι υπάρχει μια πινακίδα και με το όνομα του αρρώστου, κάθε άτομο που έχει εισαχθεί για θεραπεία καταχωρείται σ' ένα κατάστιχο που ο γιατρός είναι υποχρεωμένος να το συμβουλευτεί την ώρα της επίσκεψής του». Η φιγούρα του γιατρού, αποτελεί ρόλο κλειδί στην συζήτηση γύρω από το ασθενές και το υγιές, αφού αποκτά μέσω των γνώσεων και της θέσης του, μια θείκη διάσταση. «Ο homo medicus στο άσυλο δεν αποκτά κύρος σαν επιστήμονας αλλά σαν σοφός»¹², σύμφωνα με τον Φουκώ. Ο γιατρός είναι το λογικό υποκειμένο (cogito), έναντι του τρελού υποκειμένου, ενώ λόγω της θέσης του είναι ικανός να επιβάλλεται και να εξουσιάζει.¹³

Όπως παρατηρεί ο Φουκώ, κατά τα τον 18ο αιώνα παρατηρείται μια συσπείρωση μεταξύ σώματος και ψυχής διαμέσου μιας ιατρικής των «στερεών και των ρευστών».¹⁴ Ενδιαφέρον έχει η παρούσα συσχέτιση της ιατρικής των υγρών με τις ασθένειες των νεύρων και « της τρέλας συνυφασμένης με το πάθος».

¹⁵ Τα «ζωηρά πάθη» όπως η οργή, η χαρά και η ηδονή προκύπτουν ως αιτία

“Νοσοκομείο Salpêtrière Hospital”, Κάτοψη και Οψη, Παρίσι, 1812

«της πολύ μεγάλης δύναμης, της πολύ μεγάλης έντασης και της υπερβολικής ελαστικότητας των νευρικών ινών, καθώς και της πολύ μεγάλης δραστηριότητας του νευρικού ιστού».¹⁶ Η σύνδεση των παραπάνω ιατρικών – βιολογικών φαινομένων με την επιθυμία, και το πάθος του υποκειμένου αλλά και η σύνδεση της ψυχικής πάθησης με τις παθολογικές ασθένειες, συγκροτούν ένα σύνολο τεχνικών, θεραπευτικών μηχανών και παρεμβάσεων που προσπαθούν να επαναφέρουν το υποκειμένο σε μια «κανονική» κατάσταση.

Εκδόσεις Πλέθρον, 2011), 192

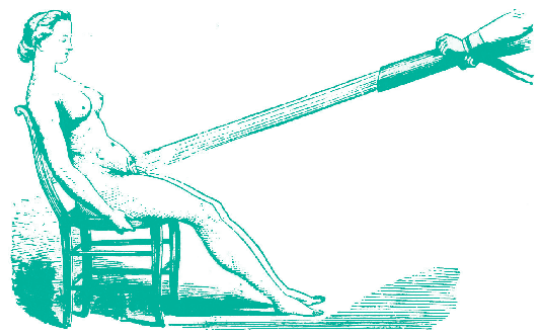
12 Foucault, Η ιστορία της Τρέλας, 260

13 ibid, 188

14 ibid, 102

15 ibid, 104

16 ibid, 103

“Τυναίκα με υστερία δέχεται πνευλική υδροθεραπεία”, 1860

Οι μηχανές και οι πρακτικές αυτές που αναπτύσσονται, λειτουργούν ουσιαστικά ως αντίδοτα στην θεραπεία της τρέλας μέσα από την παρέμβαση στο σώμα. Οι θεραπείες αυτές συχνά είναι ιδιαίτερα βίαιες. Περιλαμβάνουν την κατάποση ψηγμάτων σιδήρου, με σκοπό την ενδυνάμωση του σώματος αφού το σίδηρο «αντέχει περισσότερο από όλα τα μέταλλα και τίποτα δεν ξέρει να υπακούει καλύτερα από αυτό»¹⁷, την κατανάλωση καφέ, αφού «ο καφές περιορίζει οτιδήποτε ακάθαρμο»¹⁸, την ψυχρολουσία, όπου «ο παράφρονας βρίσκεται δεμένος σε μια καρέκλα, τοποθετημένος κάτω από το ντεπόζιτο γεμάτο κρύο νερό, ενώ αυτό χυνόταν απευθείας πάνω στο κεφάλι του μέσα από έναν φαρδύ σωλήνα»¹⁹, τα αιφνιδιαστικά μπάνια, όπου «ο ασθενής μέσα σε μία τετράγωνη, θολωτή αίθουσα, όπου είχαν χτίσει μια στέρνα, τον γύριζαν με την πλάτη σε αυτή και έτσι με μία σπρωξιά, τον έριχναν στο νερό», αφού

17 Foucault, Η ιστορία της Τρέλας, 168

18 ibid, 171

19 ibid, 178

Giovanni Bellini, “Η βάπτισι του Χριστού”, Βενετία, 1500

τούτη ήταν «μια πράξη αναγέννησης ανάλογης με αυτή που προσφερόταν με το βάπτισμα».²⁰ Το νερό ως στοιχείο με ιδιότητες εξαγιστικές φαίνεται να κυριαρχεί στις θεραπευτικές αυτές μηχανές, ενώ ενδιαφέρον έχει η συσχέτιση του με την θρησκευτική τελετή του βαπτίσματος. Εκεί διασταυρώνονται σύμφωνα με τον Φουκώ δύο θέματα: «το θέμα της θρησκευτικής κάθαρσης μέσω της πλύσης και μαζί με αυτό όλα τα στοιχεία που το κάνουν να συγγενεύει με τα λατρευτικά έθιμα της αγνότητας και της αναγέννησης, με το πολύ πιο

20 ibid, 178

φυσιολογικού χαρακτήρα θέμα του βυθίσματος μέσα σε υγρό που, χάρη στη διάβρεξη, τροποποιεί τις βασικές ιδιότητες των υγρών και των στερεών».²¹

Οι μηχανές αυτές όπως είδαμε προσπαθούν ουσιαστικά με ψευδο-ιατρικές και παγανιστικές τακτικές να επαναφέρουν το σώμα σε μια κανονική κατάσταση, ενώ το ίδιο το σώμα από την άλλη, ασφυκτιά, δεχόμενο μια σειρά από βίαιες και παρεμβατικές θεραπείες οι οποίες προσπαθούν να το μεταμορφώσουν σε υγιές.

Οι ακραίες αυτές θεραπευτικοί μέθοδοι, εξασθενούν σταδιακά, κυρίως μέσα από την τεχνολογική και επιστημονική εξέλιξη της (ψυχ)ιατρικής, ανοίγοντας το δρόμο σε νέες προσεγγίσεις σε σχέση με τα ψυχικά νοσήματα.

Υγιές Υποκειμένο

Όπως μελετήθηκε παραπάνω η ιδέα του ασθενούς υποκειμένου προκύπτει ως απόρροια της αποκλίνουσας από το κανονικό συμπεριφοράς και ανατομίας του. Στον αντίποδα, σχηματίζεται σταδιακά η μορφή και τα χαρακτηριστικά του υγιές ατόμου. Αυτό φαίνεται να αντλεί φυσιολογικά χαρακτηριστικά από την ανατομία του αθλητή ή του στρατιώτη ως σώμα πρότυπο του ρωμαλέου και δυνατού υποκειμένου,

καθώς και κοινωνικά χαρακτηριστικά από το υγιές πρότυπο του εργαζόμενου και ηθικού υποκειμένου. Σύμφωνα με τον Φουκώ, αυτά ορίζουν μια «πολιτική ανατομία», η οποία ορίζεται από ένα σύνολο κανόνων οι οποίοι έχουν στόχο την «κανονικοποίηση (normalization) και επιβάλουν πρότυπα κανονικότητας μέσω της επιστημονικής γνώσης, κυρίως των επιστημών του ανθρώπου, ιατροκοποιώντας λ.χ. τις συμπεριφορές, τα λόγια και τις επιθυμίες» του υποκειμένου.

“Αθλητές σε Αγώνα Δρόμου”, Λιθογραφία από αρχαίο Ελληνικό Κεραμικό αγγείο, 1850

Το σώμα του στρατιώτη που «υποβάλλεται σε κατεργασία, σε πλάσιμο, σε εκγύμναση, σε σώμα που υπακούει, απαντά, γίνεται επιδέξιο ή που οι δυνάμεις του πολλαπλασιάζονται»,²²

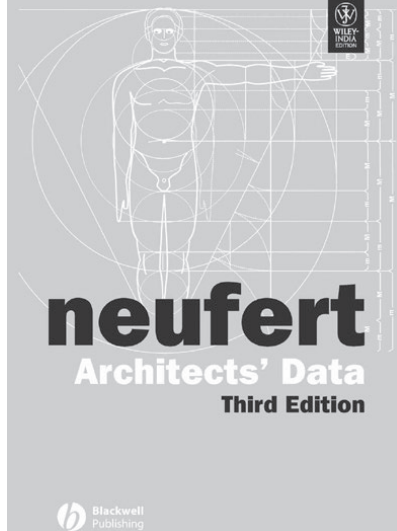
21 *ibid*, 171

22 Foucault, Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της Φυλακής, 182

εκφράζει ένα αθλητικό, πειθαρχημένο και σκληραγωγημένο μοντέλο ατόμου, ενώ με την εργασία ως «ηθική θεραπεία», το υποκείμενο αποκτά τα κοινωνικά εφόδια για να ζήσει.

Ο Φουκώ γράφει, «η εργασία διαθέτει δύναμη πειθαναγκασμού, ανώτερη από οποιαδήποτε μορφή φυσικού καταναγκασμού, που βρίσκεται στο ότι η κανονικότητα των ωρών, η απαίτηση προσοχής, η υποχρέωση να φτάσει σε ένα αποτέλεσμα αποσπούν τον ασθενή από την πνευματική ελευθερία και τον δεσμεύουν σε ένα σύστημα ευθυνών», ενώ έτσι «ο τρελός υποτάσσει την ελευθερία του στους νόμους που είναι και νόμοι της πραγματικότητας και νόμοι ηθικής». ²³

Παράλληλα όμως με τις ιδέες που αφορούν την υγεία του σώματος, έχει ενδιαφέρον να αναπτυχθούν και οι διάφορες αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές πρακτικές οι οποίες στοχεύουν και αυτές με την σειρά τους σε ένα υγιές μοντέλο διαβίωσης, κρατώντας έτσι μια θεραπευτική στάση απέναντι στην κοινωνία. Ο αρχιτέκτονας – πολεοδόμος ξεπροβάλλει εδώ, ως άλλος ιατρός – θεός όπως μελετήθηκε παραπάνω, ο οποίος αντλεί επιστημονικά στοιχεία από διάφορους κλάδους (κυρίως ιατρική) με σκοπό την εξυγίανση των περιβαλλόντων που σχεδιάζει.

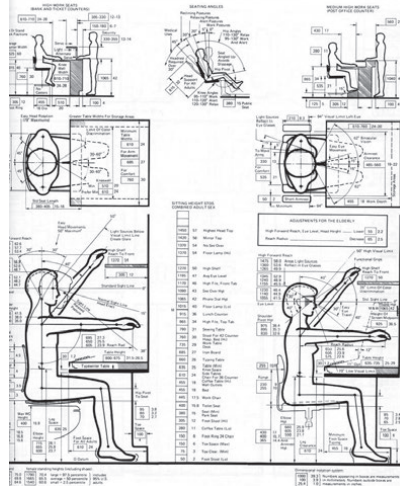
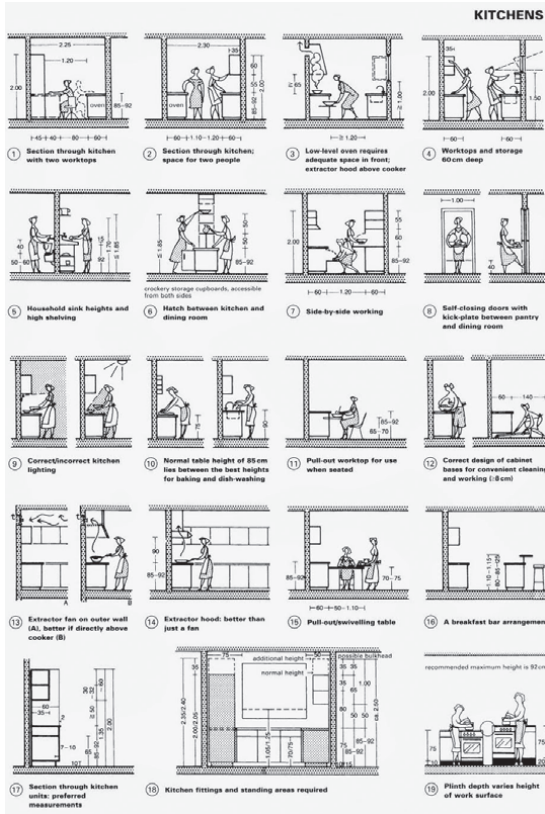
Neufert Architect's Data, 3η Έκδοση, Blackwell Publishing

Πρότυπο Υποκείμενο

Ορίζεται λοιπόν σταδιακά η μορφή ενός πρότυπου (ideal) υποκειμένου το οποίο φέρει ορισμένα φυσιομετρικά χαρακτηριστικά αντίστοιχα με αυτά των αθλητών, υπακούει σε ένα σύστημα κωδίκων και κανόνων, συμβαδίζει με ένα συλλογικό πρόσταγμα και κατοικεί σε χώρους οι οποίοι προασπίζουν ένα θεραπευτικό μοντέλο διαβίωσης.

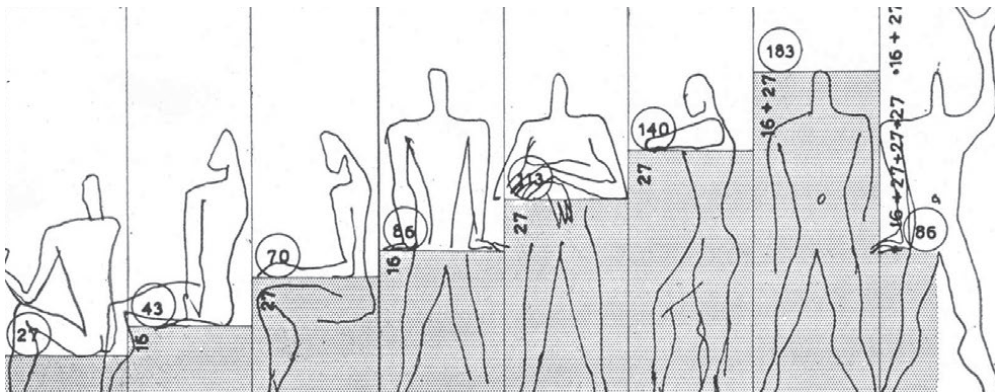
Η μελέτη των ιδανικών αυτών περιβαλλόντων κατοίκησης, τα οποία προκύπτουν ως απόρροια της πολύ στενής σχέσης αρχιτεκτονικής και ιατρικής θα αναλυθεί στην συνέχεια, αφού πρώτα αναζητηθεί η έννοια του πρότυπου υποκειμένου που καλείται να τα κατοικήσει.

Η μεγάλη αλλαγή στην εργασία που τελείται κατά την βιομηχανική

Neufert Architect's Data, 3η Έκδοση, Blackwell Publishing

Le Modulor, Σχίστα, Le Corbusier, 1945

Η κατασκευή του ιδανικού κόσμου: Η ιατρικοποίηση της Αρχιτεκτονικής

Στο προηγούμενο κεφάλαιο μελετήθηκαν αναλυτικά μια σειρά από έννοιες, που σχετίζονται με το σώμα, την βιοπολιτική αλλά και τις διάφορες αντιλήψεις σχετικά με το σώμα που νοσεί ψυχικά, παθολογικά, το υγιές σώμα, καθώς και το σώμα του «πρότυπου» υποκειμένου όπως αυτό κατασκευάστηκε στον νεωτερικό λόγο.

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε μια σειρά από χωρικά φαινόμενα τα οποία συνδέονται αντίστοιχα με την κατασκευή ενός ιδανικού – «πρότυπου» περιβάλλοντος κατοίκησης και ορίζουν ουσιαστικά μια αντίστοιχα θεραπευτική στάση της αρχιτεκτονικής απέναντι στα υποκείμενα.

Η σύγχρονη πολεοδομία ως γιατρικό

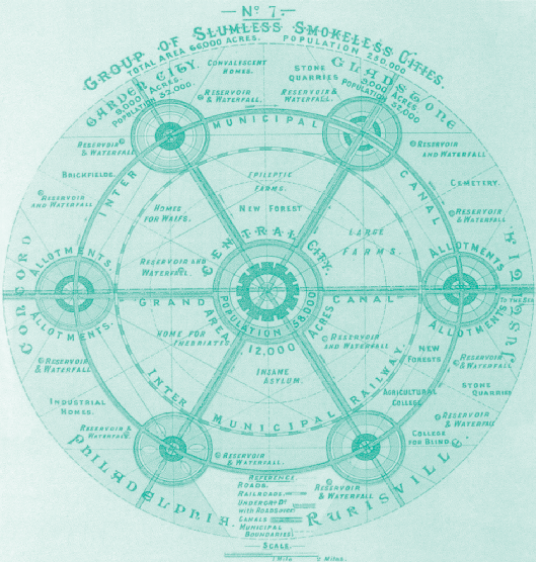
Παράλληλα με την εκβιομηχάνιση και την συνεπακόλουθη αστικοποίηση των πόλεων, εμφανίζονται μια σειρά από ασθένειες όπως ο τύφος, η χολέρα, ο κίτρινος πυρετός και η φυματίωση προκαλώντας σημαντικές απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό αλλά και πόρους. Οι Duhl & Sanchez στο άρθρο τους *Healthy Cities and the city planning process: a background*, αναφέρουν: «Οι συνθήκες διαβίωσης στις βιομηχανικές πόλεις του 19ου αιώνα ήταν άθλιες»,

“Η εξάπλωση της Χολέρας κατά την Βιομηχανική Επανάσταση”, Λονδίνο, 19ος αιώνας

και συνεχίζουν «Βασικές ανάγκες όπως καλές συνθήκες στέγασης και ασφαλείας δεν υπήρχαν. Οι εργάτες ζούσαν στοιβαγμένοι σε χώρους χωρίς ηλιακό φως και επαρκή εξαερισμό». ²⁵ Οι ασθένειες που αναπτύσσονται σχετίζονται άμεσα με αυτές τις κακές συνθήκες διαβίωσης, ενώ σταδιακά αναπτύσσεται η άποψη ότι οι βιομηχανικές πόλεις είναι νοσογόνες, έναντι των υγιεινών συνθηκών της υπαίθρου. Προκύπτει έτσι το δίπολο πόλη=ασθένεια, ύπαιθρος=υγεία, ενώ αναπτύσσεται ένα αρχιτεκτονικό πεδίο το οποίο μπορεί να «θεραπεύει» και να προστατεύει το υποκείμενο από κάποια πιθανή ασθένεια. Αυτό συμβαδίζει με μια τάση εξυγίανσης των κέντρων των πόλεων, ενώ πολεοδομικά εμφανίζεται με

25 L.J. Duhl & A.K. Sanchez, *Healthy cities and the city planning process: a background document on links between health and urban planning*, (Copenhagen : WHO Regional Office for Europe, 1999), 9

**Ebenezer Howard, "Οι κηπουπόλεις του αύριο",
Λονδίνο, 1969**

τις μελέτες του Haussman στο Παρίσι αλλά και σε άλλες μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις. Τα έργα αυτά αφορούν κύριως την διάνοιξη λεωφόρων, καταστρέφοντας τον μεσαιωνικό ιστό και στοχεύουν όχι μόνο στην αντιμετώπιση των νοσογόνων ασθενειών, αλλά και στην ωραιοποίηση των πόλεων.²⁶

Ενδιαφέρον έχει η περίπτωση των κηπουπόλεων, οι οποίες εμφανίζονται κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, με πρωτεργάτη τον Ebenezer Howard ο οποίος στοχεύει ουσιαστικά στην μείωση των προβλημάτων των βικτοριανών πόλεων, όπως οι επιδημίες,

η φτώχεια και η βρωμιά, μέσα από την κατασκευή ενός δικτύου πόλης που περιλαμβάνει μεγάλα τμήματα υπαίθρου.²⁷ «Στις κηπουπόλεις το κάθε σπίτι θα περιβάλλεται από έναν κήπο, οι δρόμοι θα έχουν μεγάλο πλάτος και θα περιβάλλονται από δέντρα με πλούσιο φύλλωμα και πανταχόθεν ελεύθερα σπίτια. (...) Η διαδρομή θα παρέχει την ησυχία της εξοχής».²⁸ Η ιδέα αυτή της ενσωμάτωσης εκτάσεων υπαίθρου συνάδει με την παραπάνω αντιστοίχιση σε σχέση με το υγιές μοντέλο διαβίωσης που προσφέρει η φύση, ενώ συμβαδίζει με παλιότερες αντιλήψεις σε σχέση με τις θεραπευτικές ιδιότητες της φύσης. Ο Φουκώ αναφέρει ως γιατρικό των ασθενών με ψυχικά νοσήματα «περίπατοι, ταξίδια, ιππασία, γυμναστική σε υπαίθριο χώρο (...) Η εξοχή με την απαλότητα και την ποικιλία των τοπίων της αποσπά τους μελαγχολικούς από τη μοναδική τους έγνοια».²⁹

Αρχές σχεδιασμού των Κηπουπόλεων, διατηρούνται και εξελίσσονται πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά την

26 L. Benevolo & Π. Λαζαρίδης, Βιομηχανική Επανάσταση, Βιομηχανική Πόλη: Η Δυναμική των Αλλαγών και η Κοινωνική Προέλευση της Σύγχρονης Πολεοδομίας, (Αθήνα: Νέα Σύνορα-Λιβανής, 1977), 309-315

27 Ebenezer Howard, Garden Cities of Tomorrow, (London: Swan Sonnenschein & Co, 1902), 31-32

28 Αθανάσιος Αραβαντινός, Υπαίθριοι Χώροι στην Πόλη, Θέματα Ανάλυσης και Πολεοδομικής Οργάνωσης Αστικών Ελεύθερων Χώρων και Πρασίνου, (Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., 1988), 69

29 Foucault, Η Ιστορία της Τρέλας, 179/180

περίοδο του Μοντερνισμού, η οποία πλαισιώνεται από ένα σύνολο κοινωνικών, πολιτικών αλλά και τεχνολογικών αλλαγών.

Ο αρχιτέκτονας-γιατρός επιστρέφει δυναμικά, σχεδιάζοντας υγιείς χώρους και εντάσσοντας τους χρήστες σε ένα φονξιοναλιστικό μοντέλο ζωής όπως αυτό ορίζεται από την νέα πολεοδομία. Στην συνέχεια θα μελετήσουμε την περίπτωση της φυματίωσης, «της κυρίαρχης ιατρικής εμμονής της μοντέρνας αρχιτεκτονικής» όπως αναφέρει η Colomina και πως ουσιαστικά οι αρχιτέκτονες της εποχής μετουσίωσαν μια σειρά από θεραπευτικές πεποιθήσεις σχετικά με την ασθένεια, στον σχεδιασμό τους, ορίζοντας ένα νέο αρχιτεκτονικό-ιατρικό λεξικό.

Η περίπτωση της Φυματίωσης (tuberculosis)

Μια από τις πιο θανατηφόρες ασθένειες των προηγούμενων δύο αιώνων, υπήρξε η φυματίωση. Ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα αρχίζουν να εμφανίζονται στην Ευρώπη τα πρώτα санατόρια, με σκοπό την θεραπεία της ασθένειας. Την εποχή αυτή μια σειρά ιατρικών κειμένων υποστηρίζουν ότι πρακτικές όπως η ηλιοθεραπεία, η προσωρινή διαμονή των ασθενών σε περιβάλλοντα με «ηρεμία, φυσικό περιβάλλον, καλό φαγητό, ήπια

άσκηση»,³⁰ λειτουργούν ως γιατρικό στην θεραπεία της ασθένειας. Ένα χρόνο πριν την ταυτοποίηση του μικροβίου της φυματίωσης, tubercle bacillus, από τον Robert Koch το 1882, ιατρικά κείμενα υποστηρίζουν πως βασικές αιτίες, όπως παραθέεται από την Colomina ήταν « το μη υγιές περιβάλλον, η καθιστική ζωή, ο ελλιπής αερισμός και η ανεπάρκεια φωτός».³¹ Η Sontag αναφέρει ακόμα: «Ο φυματικός ασθενής πίστευαν ότι γίνεται καλύτερα, θεραπεύεται ακόμη, με την αλλαγή περιβάλλοντος. Υπήρχε μια αίσθηση ότι η φυματίωση ήταν μια υγρή ασθένεια, μια ασθένεια της υγρασίας και των κρύων και υγρών πόλεων. Το εσωτερικό του σώματος είχε πάρει υγρασία και έπρεπε για αυτό το λόγο να στεγνώσει».³²

Παρατηρούμε λοιπόν την ανάδυση μιας σειράς από χωρικές πρακτικές, οι οποίες περιλαμβάνουν την αλλαγή περιβάλλοντος διαμονής ως θεραπευτικής μεθόδου. Η μοντέρνα αρχιτεκτονική, η οποία αναπτύσσεται την ίδια περίοδο, όπως παρατηρεί η Campbell αλλά και η Colomina, θα αντλήσει στοιχεία

30 Margaret Campbell, "What tuberculosis did for modernism: The influence of a curative environment on Modernist Design and Architecture", στο *Medical History*, vol. 49, no.4, 2005, 465

31 Beatriz Colomina, X-Ray Architecture: Illness as a Metaphor στο *Positions*, no. 0, 2008, 32

32 Colomina, 32

*Le Corbusier, "Villa Le Lac", Εσωτερική άποψη
και η Chaise Longue στο Καθιστικό, Ελβετία,
1920-1924*

"Ηλιοθεραπεία στο Μπαλκόνι Σανατορίου", 1910

από τις έως τότε πεποιθήσεις και θα τα μετουσιώσει σε χώρο, τα οποία με την σειρά τους θα εξυπηρετούν την εφαρμογή των θεραπειών. Ενδιαφέρον έχει η αρχιτεκτονική των νέων σανατορίων τα οποία υπακούν στο μοντέλο «Licht und luft» (φως και αέρας), ενώ διαθέτουν μεγάλες βεράντες, μπαλκόνια, άνετους διαδρόμους, κήπο, ενώ εξοπλίζονται με επικλινείς πολυθρόνες, τις πρώτες Chaise Longue, οι οποίες εξυπηρετούν στην καλύτερη εισδοχή της ηλιακής ακτινοβολίας στο σώμα. Η Campbell αναφέρει ότι « οι ασθενείς ήταν υποχρεωμένοι καθημερινώς για διάστημα δύο ωρών, μεταξύ συνήθως 2-4 το μεσημέρι, να ξαπλώνουν σε αυτές, να προσλαμβάνουν ήλιο και να ξεκουράζονται σε περιβάλλον με φυσικό αέρα». ³³ Οι καρέκλες αυτές, γνωστές και ως «θεραπευτικές καρέκλες» (cure chairs) αλλά και το σύνολο των επίπλων για φυματικούς ασθενείς όπως σχολιάζει η Campbell, «έπρεπε να είναι στιβαρά, εύκολα να καθαριστούν ενδεδειγμένα, αντιμικροβιακά και σχεδιασμένα με βάση τα ανθρωπομετρικά χαρακτηριστικά των ασθενών». ³⁴

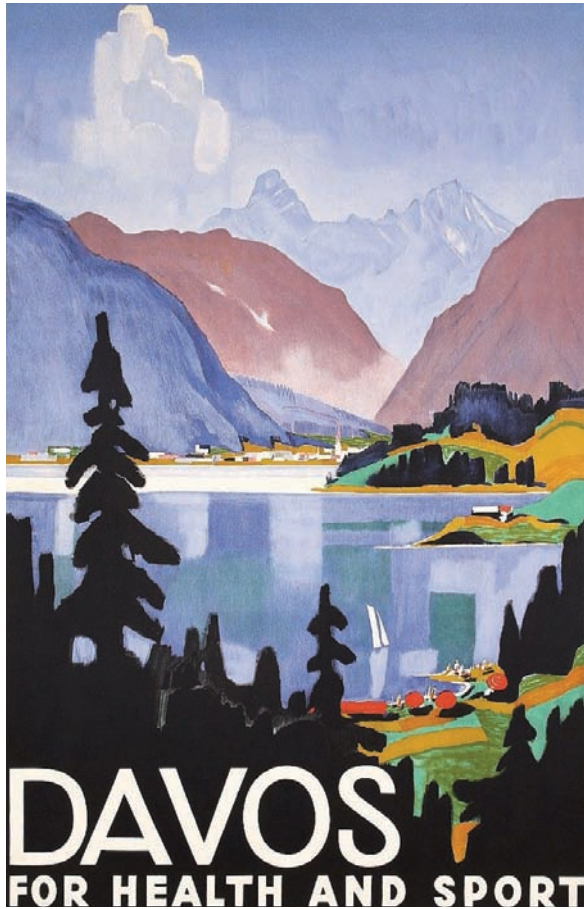
Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση του Paimo Sanatorium (1933) που σχεδιάζει ο Alvar Aalto στην Φιλανδία. Εκεί, πέρα από την εκτενή χρήση ημιυπαίθριων

χώρων, σχεδιάζει εκτός των άλλων τον νοσοκομειακό εξοπλισμό. Ειδικά αναφέρονται οι ατομικοί νιπτήρες, για κάθε ασθενή, με σκοπό την αποφυγή μετάδοσης μικροβίων αλλά και οι δερμάτινες πολυθρόνες που σχεδιάζει. Εύστοχη είναι η παρατήρηση της Campbell, για το πώς διαφορετικοί τύποι των πολυθρόνων αυτών χρησιμοποιήθηκαν συστηματικά από τους μοντερνιστές αρχιτέκτονες στην επίπλωση των χώρων που σχεδιάζουν. Ο εξοπλισμός φαίνεται να αναφέρεται άμεσα στο σώμα, πειθαρχώντας το και τοποθετώντας το, σε ένα μηχανισμό που πρόκειται να το θεραπεύσει, ενώ εντυπωσιακή είναι η θεραπευτική αυτή μετατόπιση από τον χώρο στο ίδιο το επίπλο και στον μικρο-εξοπλισμό, καλύπτοντας ουσιαστικά όλο το φάσμα της ανθρώπινης διαβίωσης.

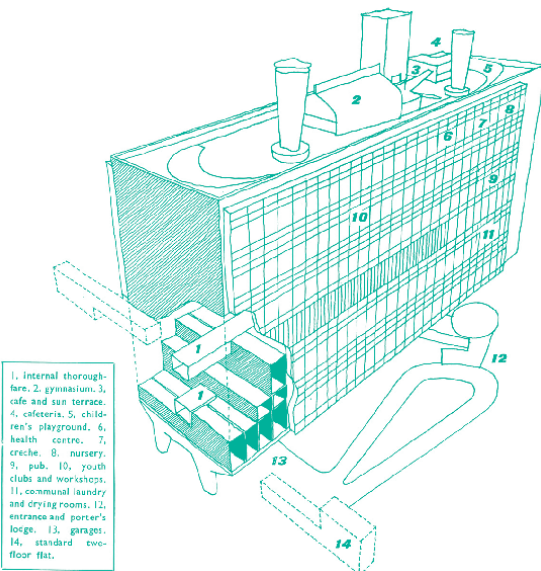
Το υποκείμενο γίνεται έτσι το ίδιο το πείραμα, μιας σειράς από ψευδο-ιατρικές πρακτικές οι οποίες προβάλλουν ένα υγιές μοντέλο ζωής, το οποίο συμβαδίζει όπως μελετήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο με την ύπαιθρο ως χωρικοποίηση του υγιούς μοντέλου διαβίωσης. Αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από την γεωγραφική χωροθέτηση των σανατορίων σε περιοχές μακριά από την πόλη και σε άμεση επαφή με την φύση, χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση του Davos στην Ελβετία, ως ένα από τα πιο γνωστά θεραπευτικά κέντρα της εποχής, το οποίο ενέπνευσε και τον

33 Campbell, 465

34 ibid, 482

"Davos για υγεία και αναψυχή", Διαφημιστικό Πόστερ, Davos, Ελβετία

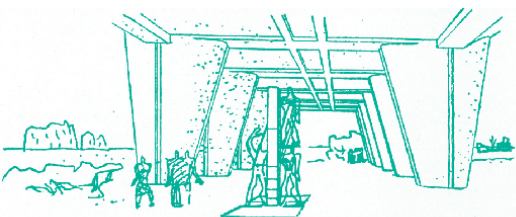
Le Corbusier, "Unite d'habitation", Προσπτική Απεικόνιση, Μασσαλία, Γαλλία, 1952

Τόμας Μαν να γράψει το «Μαγικό Βουνό» το 1912. Αντίστοιχη είναι και η φιλοσοφία ανάπτυξης των σανατορίων στον Ελλαδικό χώρο με πιο γνωστά τα σανατόρια της Πάρνηθας, Πεντέλης, Βυτίνας, Τρίπολης, Ρόδου και του Πηλίου, όλα χωροθετημένα σε περιοχές με έντονο το φυσικό στοιχείο και σε μεγάλη απόσταση από την πόλη.

Μια σημαντική ανακατεύθυνση παρατηρείται ωστόσο, όσον αφορά των σχεδιασμό χώρων κατοικίας. Φαίνεται ότι οι Μοντερνιστές αρχιτέκτονες, σαφώς επηρεασμένοι από τις τότε πεποιθήσεις για την μετάδοση της ασθένειας, συγκαταλέγουν στα σχέδια τους μια σειρά από στοιχεία τα οποία συνιστούν ένα υγιές περιβάλλον κατοίκησης. Στο

βιβλίο του *The Radiant City* το 1935, ο Le Corbusier υποστηρίζει ότι το φυσικό έδαφος «λειτουργεί ως φορέας μετάδοσης ρευματοπάθειας και φυματίωσης», ενώ το χαρακτηρίζει ως «τον εχθρό του ανθρώπου». Όπως σημειώνει η Colomina, επιμένει στην αποκόλληση της βάσης του κτηρίου από το έδαφος, με την βοήθεια της pilotis, με σκοπό την αποφυγή της υγρασίας και της επαφής με το έδαφος όπου ασθένειες ευδοκιμούν, ενώ χρησιμοποιεί την οροφή ως κήπο για ηλιοθεραπεία και άσκηση.³⁵ Ενδιαφέρον επίσης είναι το μοντέλο πλήρους εξαιρετισμού που αναπτύσσει, με σκοπό την πλήρη διαμπερότητα του σπιτιού και

την ανακύκλωση του εσωτερικού αέρα, κάνοντας το «καθαρό από σκόνη, και απαλλαγμένο από μικρόβια, έτοιμο να καταναλωθεί από τα πνευμόνια»,³⁶ ενώ τα τυπικά ανοιγμένα παράθυρα σταδιακά αντικαθίστανται από γυάλινες προσόψεις. Ο Le Corbusier φαίνεται να εφαρμόζει τις παραπάνω σχεδιαστικές αρχές τόσο στην Villa Savoye (1931) στο Poissy, όσο και στην Unite d'habitation (1952) στην Μασσαλία. Και στις δύο περιπτώσεις γίνεται συστηματική χρήση των ταρατσών, οι οποίες φέρουν πλήθος προγραμμάτων, ενώ χαρακτηριστική είναι η ανύψωση του κυρίως όγκου των κτηρίων από το έδαφος. Αντίστοιχα η Campbell, αναφέρεται στον σχεδιασμό μεγάλων εξωστών στις κατοικίες με σκοπό την άμεση επαφή με τον φυσικό αέρα και τον ήλιο.

Le Corbusier, "Unite d'habitation", Απόψη από την Pilotis, Γαλλία, Μασσαλία, 1952

Η ίδια κάνει άλλη μια ενδιαφέρουσα συσχέτιση που αφορά τα πρώτα

"Περιστρεφόμενο σπίτι για δύο άτομα σε αυλή Νοσοκομείου", Ενδιβούργο, 1909

παραθεριστικά σπίτια και την θεραπεία της φυματίωσης. Όπως αναλύει, αρκετά σανατόρια είχαν προεγκατεστημένα μια σειρά από περιστρεφόμενα μικρά σπίτια συνήθως στην αυλή τους, με χωρητικότητα δύο μονών κλινών, όπου ασθενείς παρέμεναν με σκοπό να παρατείνουν την θεραπεία τους. Ενδιαφέρον έχει ότι υπήρχαν εταιρίες οι οποίες κατασκεύαζαν τέτοια σπίτια, τα οποία κάποιος ασθενής θα μπορούσε να αγοράσει και να εγκαταστήσει σε μέρος της επιλογής του μετά την λήξη της παραμονής του στα σανατόρια.

*

Παραπάνω, αναλύθηκαν μια σειρά ψευδο-ιατρικές θεραπείες που αφορούν

36 *ibid*, 32

κυρίως την επαφή με το Φως και τον Αέρα, στοιχεία τα οποία κατέληξαν να έχουν μεταφυσικές σχεδόν ιδιότητες, ενώ σχολιάστηκαν οι διάφορες μορφές που έλαβαν κατά την διαδικασία μετουσίωσης τους σε αρχιτεκτονικά στοιχεία κατά την περίοδο του Μοντερνισμού. Παρατηρείται λοιπόν, μια ιατρικοποίηση της αρχιτεκτονικής, η οποία αναφέρεται στον σχεδιασμό και την κατασκευή υγιών χώρων, οι οποίοι υπακούν σε συγκεκριμένα πρότυπα και modular σχεδιασμού. Τα πρότυπα αυτά διαμορφώνονται με βάση τα ανθρωπομετρικά χαρακτηριστικά και ορίζουν έναν υγιή τρόπο ζωής. Έχει αξία να αναλογιστούμε τον τρόπο με τον οποίο οι χώροι που κατοικούμε σήμερα, είναι λίγο ή πολύ συνυφασμένοι με αυτές τις αρχές σχεδιασμού.

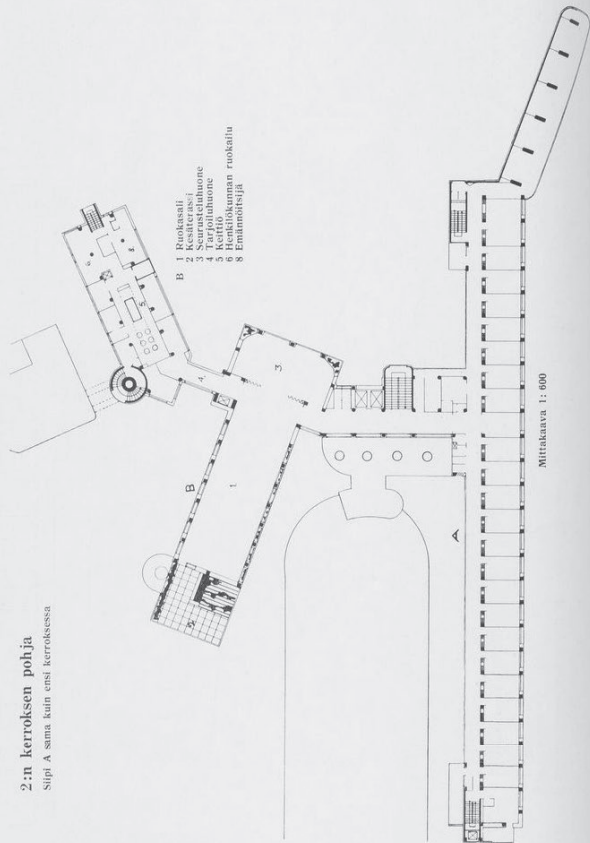
Η έρευνα ξεκίνησε με την ανάλυση κειμένων που αφορούν το σώμα, την κατάταξη του σε ασθενές, υγιές, κανονικό και μη, όπως αυτά αναφέρονται στον νεωτερικό λόγο και συνεχίστηκε γύρω από την συζήτηση που αφορά την κατασκευή ενός πρότυπου – ιδανικού υποκείμενου. Τα παραπάνω εμπεριέχονται στον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες μορφές εξουσίας (πολιτικής, κοινωνικής κτλ.) επεμβαίνουν στο σώμα μέσω ενός κανονιστικού λόγου, το διαμορφώνουν και εν τέλει το καθορίζουν, αυτό που ο Φουκώ όρισε ως βιοπολιτική. Έμφαση δόθηκε στην μελέτη της ψυχικής ασθένειας όπως

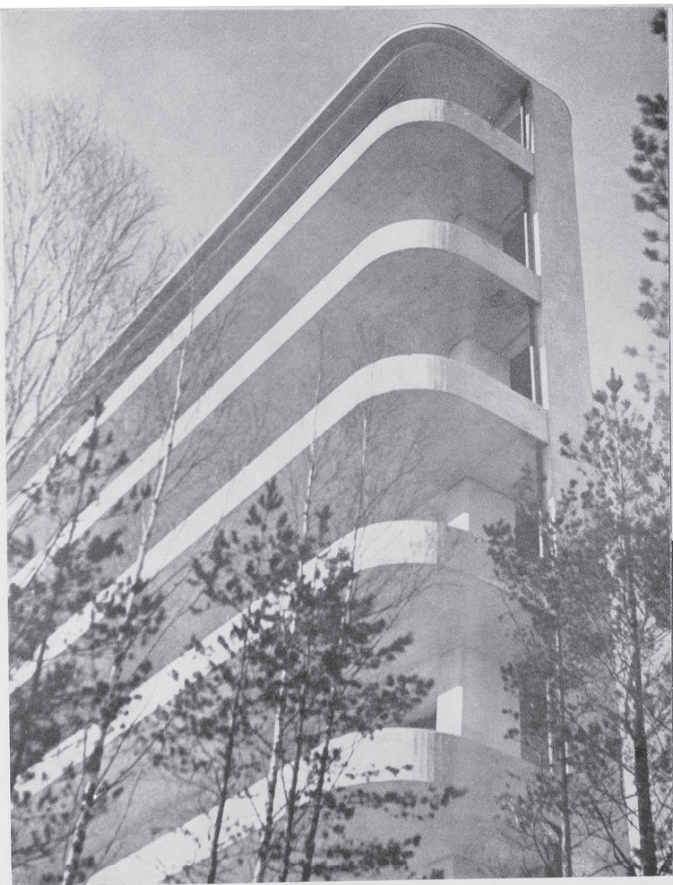
αυτή ιστοριογραφικά αναλύεται στο Η ιστορία της Τρέλας, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο τα νοσήματα που σχετίζονται με την ψυχή συνδέθηκαν με παθολογικές ασθένειες, μέσα από την «ιατρική των υγρών».

Στην συνέχεια ερευνήθηκαν κάποια κείμενα που αφορούν την σχέση ιατρικής και αρχιτεκτονικής, αλλά και τον τρόπο που η πρώτη επενέβη μέσω των πορισμάτων της στην διαμόρφωση των θεραπευτικών περιβαλλόντων του 19ου και 20ου αιώνα. Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν τα πρώτα παραδείγματα συγκροτημένων πολεοδομικών μελετών που αφορούσαν την σύζευξη υπαίθρου και κατοικίας με σκοπό την αποφυγή των ασθενειών που έπλητταν τις πόλεις, ενώ η έρευνα εστιάστηκε στην περίπτωση της φυματίωσης. Η φυματίωση αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες μάστιγες των προηγούμενων δύο αιώνων, ενώ εμφανίστηκε σχεδόν ταυτόχρονα με την άνοδο της Μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Με προσοχή εξετάστηκαν κείμενα που αφορούσαν την σχέση των έως τότε γνωστών θεραπευτικών πρακτικών της ασθένειας με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των κτηρίων του μοντερνισμού, ανακαλύπτοντας ενδιαφέρουσες συσχετίσεις. Αναφερθήκαμε έτσι στην «Ιατρικοποίηση της Αρχιτεκτονικής» και κληθήκαμε τέλος να ξανασκεφτούμε κριτικά τα περιβάλλοντα στα οποία ζούμε.

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinai - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

2:n kerroksen pohja
Sijäi A sama kuin ensi kerroksessa

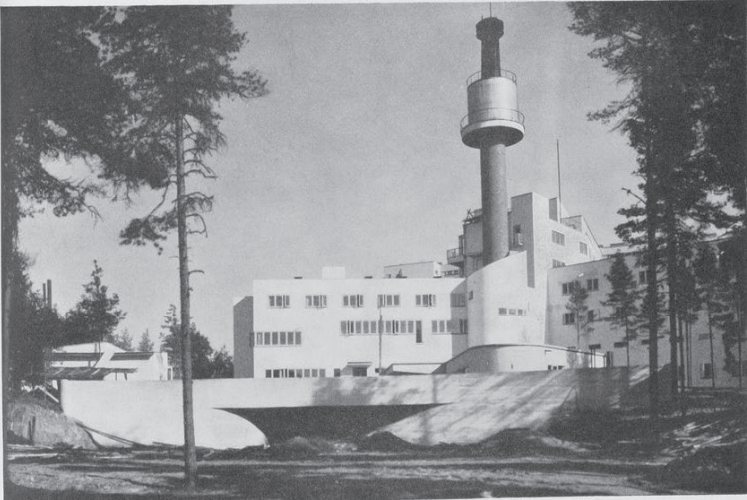
Makuuhallien betoonirakenne

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinais - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

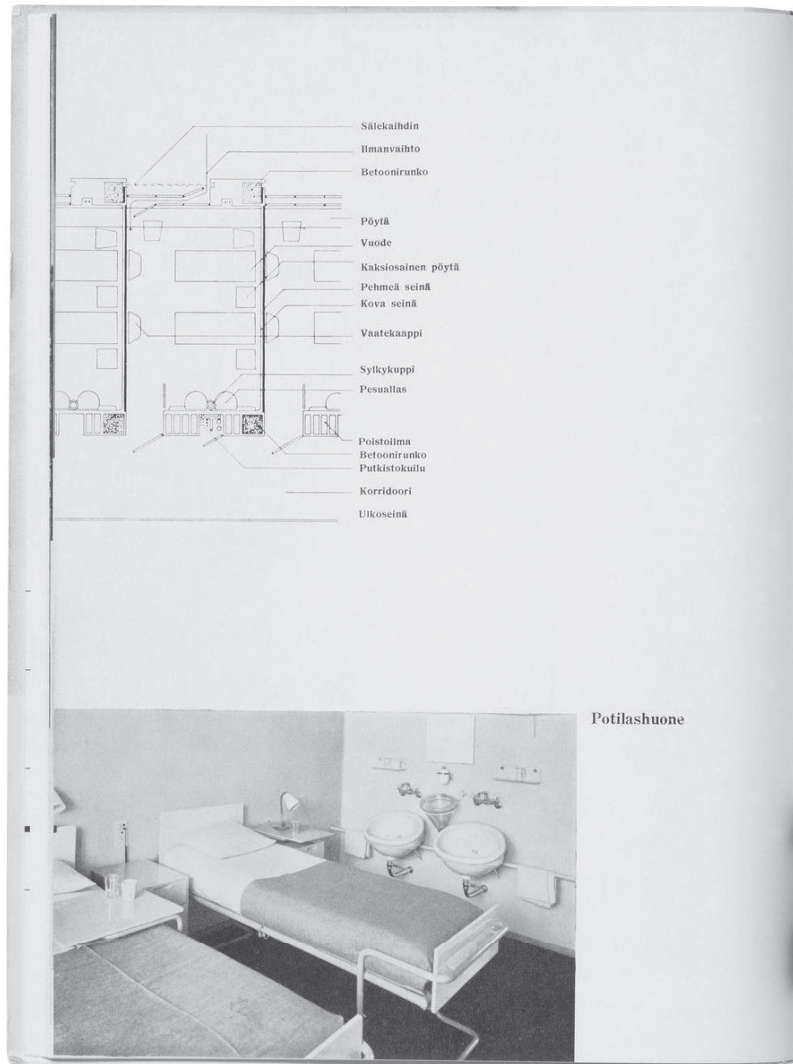

Parantola pohjoisesta, keittiösiipi ja polttoainetunneli

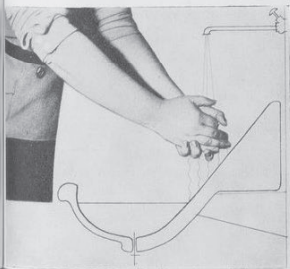

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinais - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

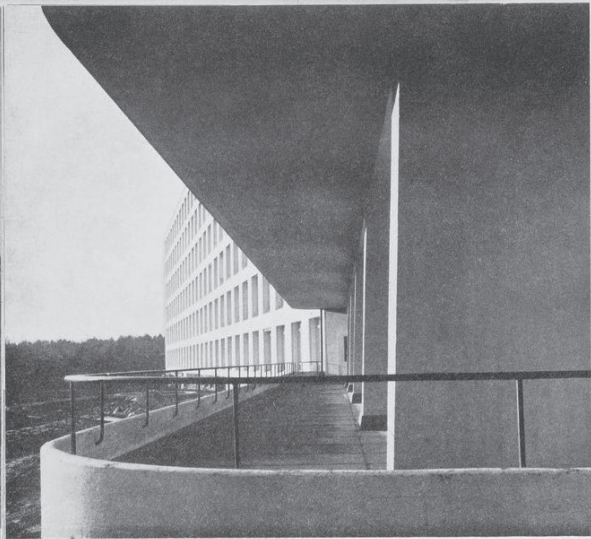

Potilashuone

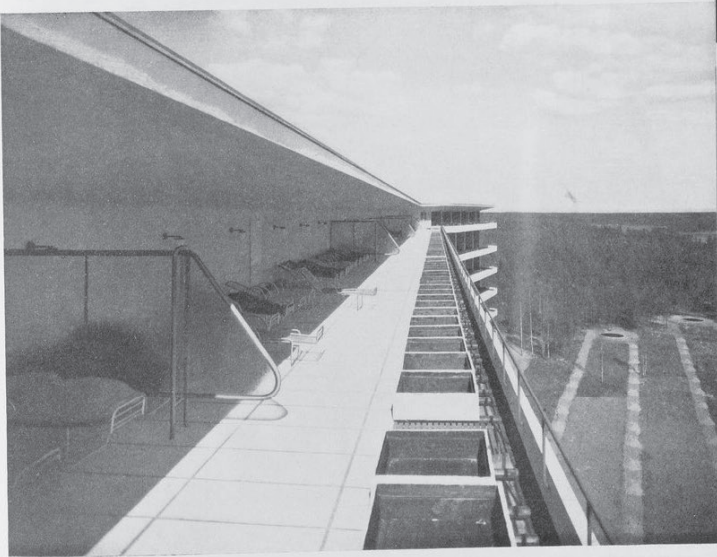
Pesualtaan rakenne

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinais - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

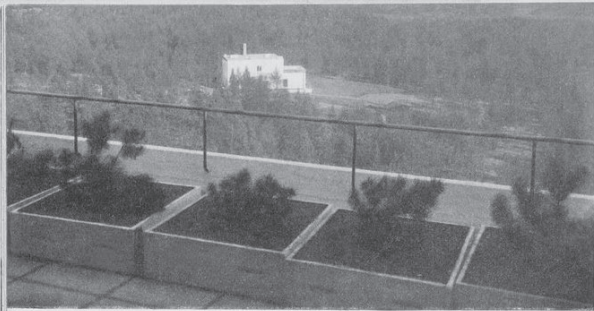

Näköala potilasasuntolan päässä olevasta makuuhallista

Kattomakuuhalli

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinais - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

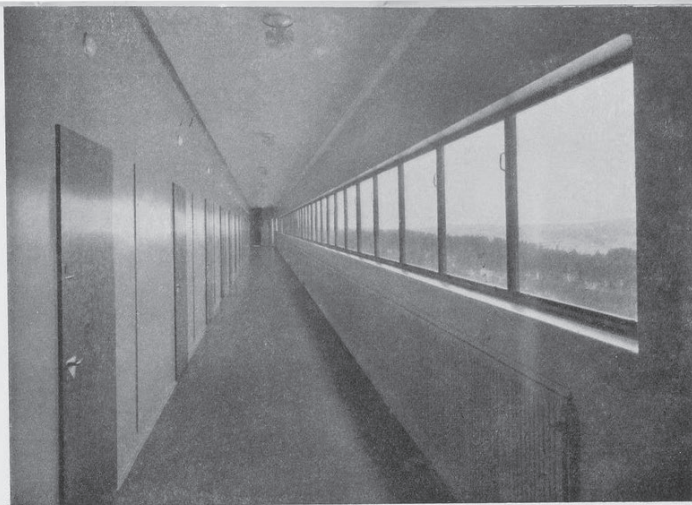
Yhliääkärin asunto

Lääkäriasuntoja

Perheellisen henkilökunnan asuntoja

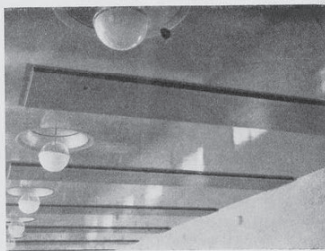

40 m pitkiä paneeliradiaattori-sarjoja "Paimiossa" ilman puhdistettavaa seinäpuolta, tilaasäästäviä ja hygieenisää

Varsinais-Suomen Tuberkuloosiparantolan seiiniin "tomu-vapaasti" kiinnillitetyt paneeliradiaattorit ovat meidän tyypivalmisteitamme.

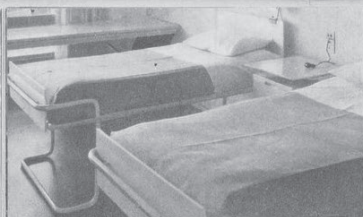
Peltiset "kattosäteilijät" parantolan ruokasalissa ovat niinkään meidän erikoistyötämme. Nämä kattoradiaattorit ovat erikoisen taloudellisia.

LUTH & ROSÉN
TUKHOLMA

Luth & Rosénin kattoradiaattoreita parantolan ruokasalissa

*Alvar Aalto, Ilmo Kalkas and Severi Savonen
(eds.), Versinäs - Suomen Tuberkuloosiparantola,
1950, Canadian Centre for Architecture*

"Paimion" sänkytyyppi

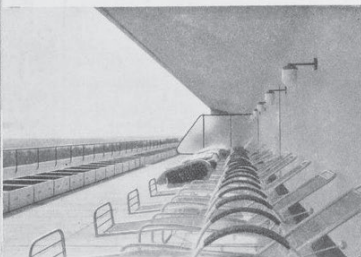
Parantolan metallihuonekalut ovat meidän tyypivalmisteitamme

Olemme valmistaneet:

250 kpl. hallilepotuoleja

350 „ sänkyjä

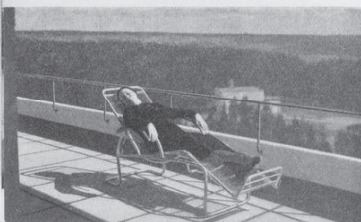
25 „ rullavaunuja

Hallilepotuolit parantolan suuressa hallissa

Metallijalkajakkaroita, instrumenttitelineitä, -pöytiä y. m. Kaiteet portaissa ja terrasseilla ovat myös meidän valmistamiamme.

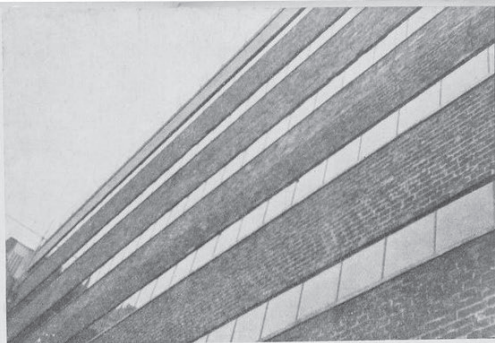
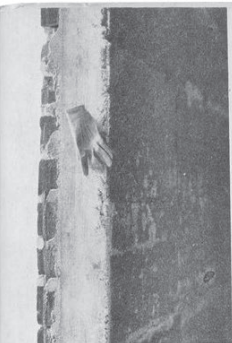
Lepotuolityypimme

**AUG. LOUHEN
RAUTASÄNKYTEHDAS
JA VALIMO**

TURKU

Kaikki tiilet parantolaan on tehnyt

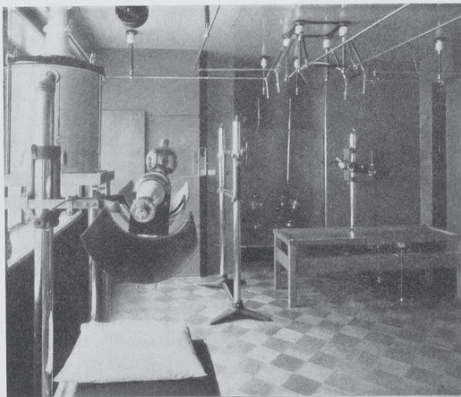
SUOMEN SAVITEOLLISUUS OY. PAIMIO

Eristystä vaativissa kohdissa sekä sisä- että ulkoseinissä on käytetty tehtaamme erikoisia kevyttiiliä, joiden lämmöneristyskyky on huomattavasti tavallista tiiltä tehokkaampi.

Röntgen- ja valohoitolaitteet toimittanut

OY. AAGE HAVEMANN'S EFT. AB. HELSINKI

Toimittaa röntgen- ja sähkö-
lääketieteellisiä kojeita kaik-
kiin tarkoituksiin, myöskin
omia valmisteita kuten hyvin
tunnettuja "VASAMA"-rönt-
genkoneita sekä pöytiä ja
telineitä.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Έχοντας ερευνήσει με τρόπο συστηματικό μια σειρά από κείμενα και μελέτες οι οποίες αναφέρονται με άμεσο και άλλοτε έμμεσο τρόπο, στην εισχώρηση μιας σειράς ιατρικών πρακτικών στον αρχιτεκτονικό λόγο, θελήσαμε να εξετάσουμε εκ νέου τα περιβάλλοντα στα οποία κατοικούμε όχι ως χώρους ιατροκοποιημένους αλλά ως δυναμικά περιβάλλοντα όπου τα υποκείμενα διαπραγματεύονται με τρόπο ουσιαστικό τις επιθυμίες τους.

Η μετάβαση αυτή από τον ιατροκοποιημένο αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, στον σχεδιασμό χώρων με έμφαση στις πρωτεύουσες επιθυμίες του υποκειμένου, προϋπόθετε μια σειρά παραδοχών. Η ιατρική σκοπιά που εξετάζουμε τους χώρους στους οποίους κατοικούμε σε καμία περίπτωση δεν υπήρξε μοναδική παράμετρος στην διαμόρφωσή τους. Μέσω της μελέτης μας προτείνουμε την κριτική επανέξταση ορισμένων μεταβλητών του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού όπως αυτές έχουν εντυπωθεί στον τρόπο με τον οποίο κατοικούμε.

Η ιδέα

Κοινό σημείο των κειμένων που ερευνήσαμε, υπήρξε η μελέτη του σώματος, η κατηγοριοποίηση του, η κατάταξη και η συμπερίληψη του σε οδηγούς και εγχειρίδια που πάντα το εξέταζαν ως μονάδα. Η αδιάκοπη, σχεδόν εμμονική αντιμετώπιση του υποκειμένου ως μονάδα, ουσιαστικά το εξαιρεί από το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται και το εξετάζει ως μεμονωμένο αντικείμενο. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των αρχιτεκτονικών εγχειριδίων, βλ. Modulor-Le Corbusier, Architects Data- Ernst Neufert, τα οποία λόγω της ευρείας απήχυσής τους έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν και σχεδιάστηκαν τα περιβάλλοντα στα οποία κατοικούμε.

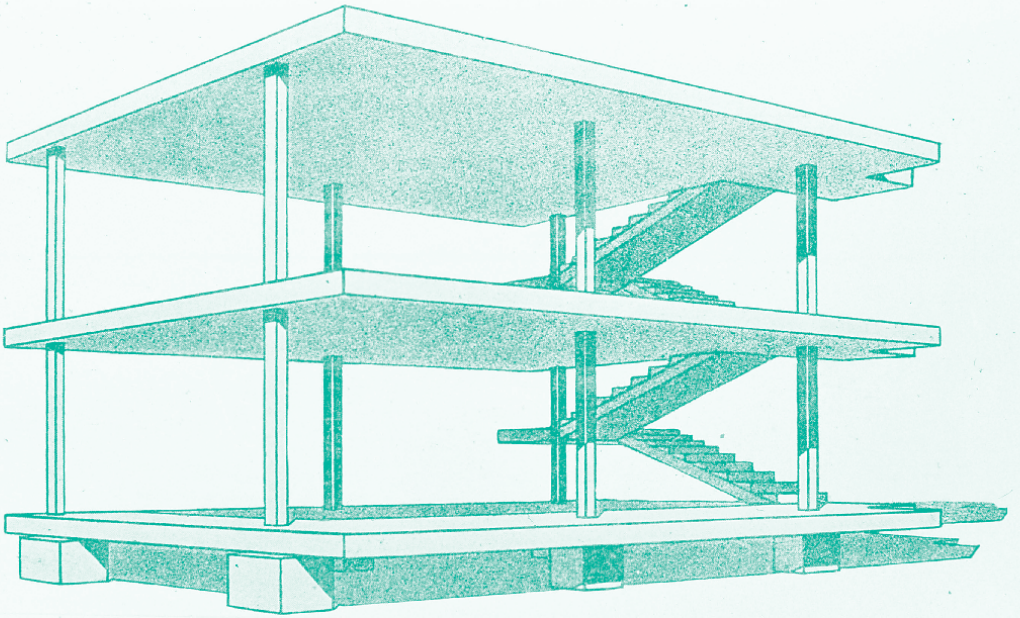
Η ενδεδειγμένη μελέτη των ανθρωπομετρικών χαρακτηριστικών, είχε σαν αποτέλεσμα την διαμόρφωση των προτύπων πάνω στα οποία βασίστηκε ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός. Η περίπτωση των σανατορίων και ειδικά του Paimo Sanatorium που σχεδίασε ο Alvar Aalto, με τον ατομικό εξοπλισμό για κάθε ασθενή που στόχευε στην μη μετάδοση της ασθένειας, αλλά και η εξέλιξη αυτών στον σύγχρονο οικιακό εξοπλισμό, ενισχύει την θέση για την παράλληλη συμπίεση αρχιτεκτονικής και ιατρικής.

Χαρακτηριστικά μπορεί κάποιος να

αναφερθεί στην χωρική οργάνωση των περιβαλλόντων στα οποία κατοικούμε και την εξατομίκευση την οποία αυτά προσφέρουν. Από το υπνοδωμάτιο με το μονό κρεβάτι, το «κελί» δηλαδή, στην κουζίνα της Φρανκφούρτης, σχεδιασμένη να εξυπηρετεί ένα πρόσωπο, την νοικοκυρά, στο αποχωρητήριο, αυστηρά ιδιωτικό και απευθυνόμενο σε ένα μόνο άτομο.

Κατάαντιστροφή η πρόταση μας επιχειρεί να ξανασκεφτεί τα περιβάλλοντα κατοίκησης μας αυτή την φορά με όρους ομάδας και όχι μονάδας. Ως εκ τούτου προτείνουμε τον σχεδιασμό μιας σειράς οικοσκευών οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν παράλληλα από μια μικρή ομάδα ατόμων, ενώ η μορφολογία τους ενισχύει το συλλογικό τρόπο κατοίκησης τους.

Το σύνολο των αυτόνομων αυτών κατασκευών τοποθετείται εντός μιας αρχετυπικής μορφής, κατασκευή που παραπέμπει στο Maison Dom-ino που σχεδίασε ο Le Corbusier το 1914. Η μικρή αυτή κατασκευή από οπλισμένο σκυρόδεμα αποτέλεσε σύμβολο της Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής, ενώ σε ένα βαθμό θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι λειτούργησε και ως πρόγονος ενός ελληνικού χωρικού μοντέλου, αυτού της πανταχόθεν ελεύθερης κατασκευής, το οποίο εμφανίζεται σε παραλλαγές στην ελληνική πόλη και στην ύπαιθρο. Ως πολυκατοικία και ως μονοκατοικία

Le Corbusier, "Maison Dom-ino", 1914

αντίστοιχα. Ο τρόπος που εμπεδώθηκε αυτό το χωρικό μοντέλο στην σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική μας απασχόλησε ιδιαίτερα.

Το δικό μας Maison Ensemble χωροθετείται στο κενό οικόπεδο, ενός τυπικού οικοδομικού τετραγώνου στην Ανατολική Θεσσαλονίκη. Η τοποθεσία επιλέγεται παραδειγματικά, αφού εμπεριέχεται στον πυκνό ιστό της πόλης, γεγονός που ενισχύει το σενάριο μας.

Περιμετρικά το οικόπεδο καλύπτεται με ικριώματα, σε μια πρόθεση μας να σχολιάσουμε την «υπό κατασκευή» συνθήκη της Ελληνικής πόλης και της υπαίθρου, όπως αυτή εμφανίστηκε τόσο μέσω της αντιπαροχής και της πολυκατοικίας όσο και μέσω του «πανοσηκώματος», αλλάζοντας ριζικά την εικόνα τους.

Η πρόταση αναπαράγει μια σειρά από χωρικά φαινόμενα που εμφανίστηκαν στον ελλαδικό χώρο με σκοπό να καυτηριάσει, να θίξει αλλά και να επανεξετάσει τους όρους της κατοίκησης οι οποίοι μεταλλάσσονται διαρκώς.

Το σενάριο

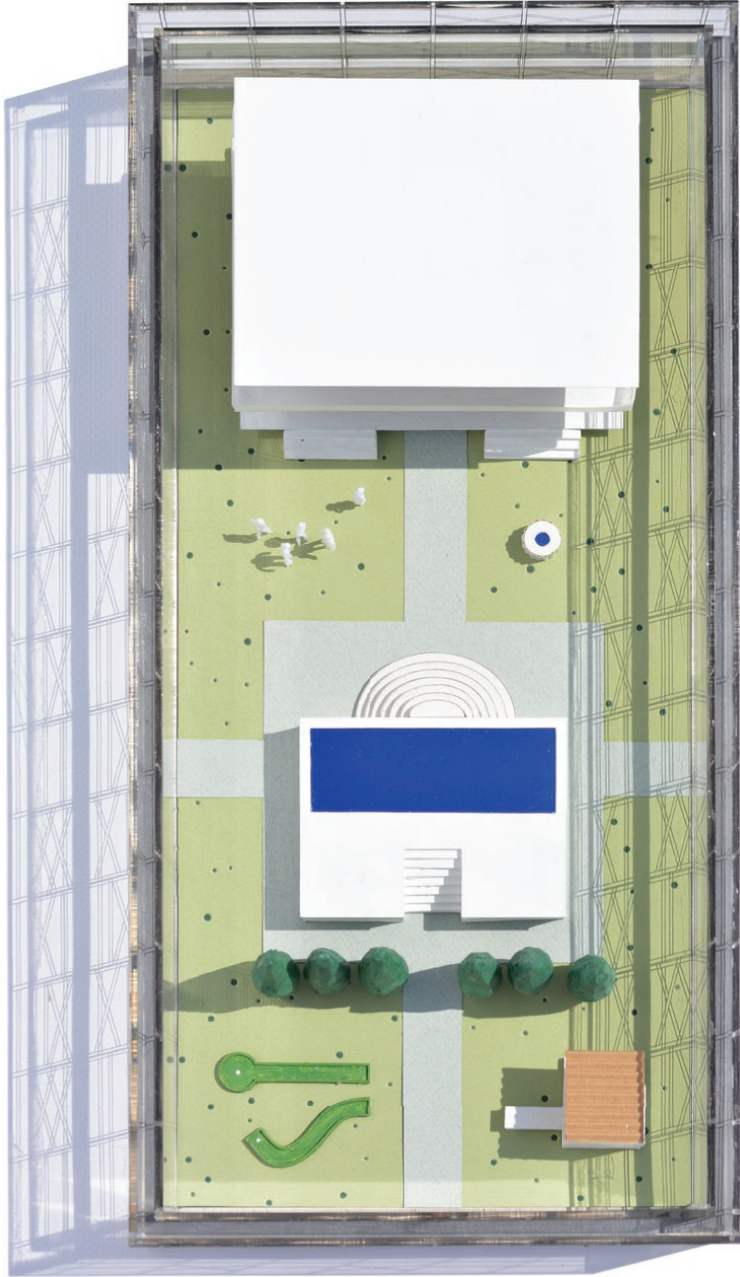
Το προγραμματικό σενάριο που θέσαμε αφορά την ταυτόχρονη συμβίωση 5 ανθρώπων εντός του χώρου που συμβολικά ονομάσαμε Maison Ensemble λόγω της σχέσης που υποδηλώνει με την ομάδα/ το σύνολο.

Ο χώρος λειτουργεί υπό το καθεστώς βραχυχρόνιας μίσθωσης, συντηρείται από τους ιδιοκτήτες του και προσφέρεται για ενοικίαση διαδικτυακά μέσω της σχετικής πλατφόρμας που διαθέτει.

Στην κατοικία μπορούν να φιλοξενηθούν παράλληλα 5 άτομα, αριθμός που επιλέγεται αναλογικά με το μέγεθος του κτηρίου. Τα άτομα, τα οποία δεν είναι απαραίτητο να γνωρίζονται μεταξύ τους, συμβιώνουν μαζί, ενώ έχουν την δυνατότητα να παραμείνουν στο σπίτι όσο καιρό επιθυμούν. Όταν κάποιο μέλος αποφασίζει ότι θέλει να αποχωρήσει, η θέση του ελευθερώνεται και γίνεται αμέσως διαθέσιμη στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για επιλογή από νέο ένοικο. Ως εκ τούτου μπορεί την ίδια χρονική στιγμή να συγκατοικούν άτομα διαφορετικής ηλικίας, εθνικότητας, φύλου, προσανατολισμού, ενώ κάποιος μπορεί να βρίσκεται εκεί 1 χρόνο και κάποιος άλλος μόλις 1 μέρα.

Το ιδιαίτερο αυτό σενάριο συγκατοίκησης, φέρνει το άτομο μπροστά σε ένα νέο μοντέλο κατοίκησης με το οποίο πρέπει να εξοικειωθεί. Τα άτομα είναι υπεύθυνα για την αυτοεξυπηρέτησή τους, ενώ κατ' επιλογή συμβαδίζουν με την ομαδική διαβίωση που προκύπτει από τον σχεδιασμό των οικοσκευών. Αυτές έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα και από τους 5, χωρίς να αποκλείεται έτσι κάποιο μέλος. Τα μέλη μοιράζονται ισάξια τις

ευθύνες και τις δουλείες του σπιτιού.

Η συλλογική αυτή κατοίκηση, επαναφέρει ένα ομαδικό τρόπο διαβίωσης, ενώ επενδύει ουσιαστικά πάνω στα σώματα, τα οποία και την ενεργοποιούν. Η ενσώματη και πολυαισθητηριακή αυτή σχέση με τον άλλο, προκύπτει ως τρόπος αντίστασης ή αποσύνδεσης του ατόμου από την σύγχρονη ψηφιακή πραγματικότητα.

Ο χώρος καλύπτεται περιμετρικά από ικριώματα τα οποία φέρουν πυκνή φυλλωσιά. Η πρόσβαση στο οικόπεδο είναι ελεύθερη, αλλά καθότι πρόκειται για ιδιωτικό χώρο δεν επιτρέπεται. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα εξωτερικής παρατήρησης η οποία ενισχύει το σενάριο μας, αφού εξετάζει κριτικά την συνθήκη του «βλέπω-με βλέπουν», αλλά και της υπέρμετρης ανάγκης για προστασία της ιδιωτικής ζωής, όπως αυτή διαδραματίζεται στην ελληνική πόλη και ύπαιθρο.

Το σενάριο, οι οικοσκευές, η σχέση ιδιωτικού – δημόσιου χώρου, η επιστροφή σε μια πρωταρχική κατάσταση, αντιπροτείνονται έναντι ενός αυστηρά εξατομικευμένου τρόπου ζωής, όπως αυτός προκύπτει από την έως τώρα αντιμετώπιση του δομημένου χώρου αλλά και των σύγχρονων περιβαλλόντων κατοίκησης.

Maison Ensemble

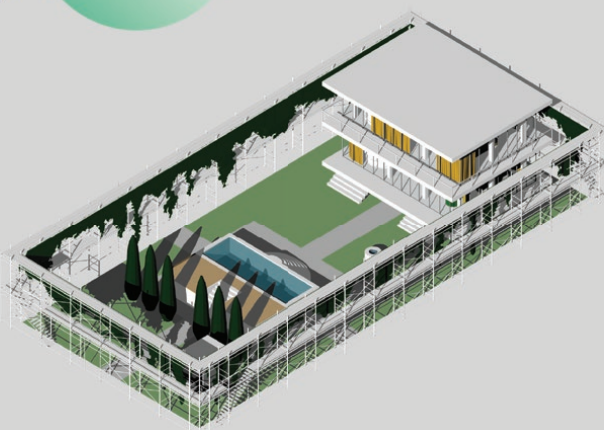
http://www.maisonensemble.gr/bookyourstay

Google

Apple .Mac Amazon eBay Yahoo News

★★★★★ Μοναδική Εμπειρία!

MAISON ENSEMBLE

Κάντε κράτηση τώρα.

ΠΟΥ
Φάληρο, Θεσσαλονίκη

ΑΦΙΞΗ
12/07/2020

ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ
1 Επισκέπτης (τελευταία διαθεσιμή θέση)

Αναζήτηση

Τελευταία Διαθεσιμή Θέση!

*Η πλατφόρμα ηλεκτρονικής δέσμευσης θέσης στο
Maison Ensemble*

Το κτήριο:
Από το Maison Dom-ino στο
Maison Ensemble

Ο σχεδιασμός του κτηρίου της πρότασής μας, αντλεί σαφή αναφορά από το Maison Dom-ino που σχεδίασε ο Le Corbusier το 1914. Η επιλογή του συγκεκριμένου αρχετυπικού κατασκευαστικού μοντέλου, εμφανίζει μια γενεαλογική σχέση με την έως τώρα αρχιτεκτονική εξέλιξη των ελληνικών πόλεων και της υπαίθρου η οποία θεωρούμε ότι είναι αξιοσημείωτη. Ήδη από τα τέλη του 19ου παρατηρείται μια μαζική εισροή πληθυσμού στις πόλεις και ειδικά στην Αθήνα, η οποία συμβαδίζει με την βιομηχανική επανάσταση. Οι πόλεις καλούνται να λύσουν το μεγάλο στεγαστικό πρόβλημα που δημιουργείται, ενώ ως απάντηση σταδιακά ξεπροβάλλουν μια σειρά από άναρχα χωροθετημένα πολυεπίπεδα κτήρια. Οι πρώτες πολυκατοικίες έρχονται να αντικαταστήσουν μια σειρά από νεοκλασικά μικρά και διώροφα κτήρια, ενώ οι πρώτες εφαρμογές του σπλισμένου σκυροδέματος αναδεικνύουν την μεγάλη ευκολία του στην κατασκευή. Οι πολυκατοικίες οφείλουν να εναρμονιστούν με τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα, ενώ σαφείς είναι οι επιρροές των Ελλήνων αρχιτεκτόνων από τους μεγάλους Μοντερνιστές αρχιτέκτονες της ίδιας περιόδου. Ο Δημήτρης Φιλιππίδης στο «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική»

αναφέρει χαρακτηριστικά: « (...) επισημαίνουμε την σημαντική επίδραση που εξάσκησε το περιοδικό (...) και την ευρεία κυκλοφορία των βιβλίων του Le Corbusier. Φυσικά κυκλοφορούσαν και τα αντίστοιχα βιβλία για τον Neutra ή τον Aalto, αλλά στο πρόσωπο του Le Corbusier αναγνωρίζεται 'ο οδηγητής που περίμενε να μας διδάξει το δρόμο της δημιουργικής πορείας', όπως δήλωσε ο Π. Καραντινός το 1965», ενώ συνεχίζει «σε αυτόν αναγνώρισαν μια μεσογειακή νοοτροπία, μια νέα ταύτιση με τη φύση -ήλιος, πράσινο, αέρας».

³⁷Ο Φιλιππίδης μιλάει για την μεγάλη επίδραση του Le Corbusier στο έργο των Ελλήνων αρχιτεκτόνων, το οποίο οδήγησε στην κατασκευή μιας σειράς από «κορμπουζιανές» πολυκατοικίες όπως αναφέρει χαρακτηριστικά. Επιπλέον ενδιαφέρον έχει η επισήμανση της Αναστασίας Τζάκου στο Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη. Αναφέρει: «Η πολυκατοικία, μια ελληνική εκδοχή του κορμπουζιανού 'Dom-ino', χρησιμοποιεί στοιχειώδεις κατασκευαστικές αρχές που επιτρέπουν την μέγιστη προγραμματική ευελιξία. Από την δεκαετία του '50, αμέτρητες πανομοιότυπες πολυκατοικίες κατέκλυσαν τη χώρα επαναλαμβάνοντας το ίδιο κατασκευαστικό πρότυπο του σκελετού από σπλισμένο σκυρόδεμα με

---

37 Δημήτρης Φιλιππίδης, Νεοελληνική Αρχιτεκτονική, (Αθήνα: Μέλισσα, 1984), 279

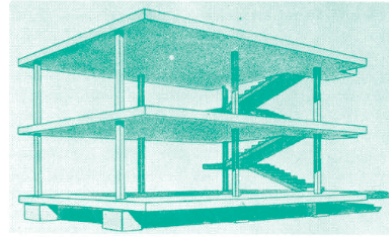
κλιμακοστάσιο και φρέαρ».³⁸

Επιπλέον χαρακτηριστική είναι η παρομοίωση που κάνει ο Δ. Πορφύριος στο Η Μοντέρνα Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα 1950-1975, όπου ουσιαστικά αντιπαραβάλλει την εικόνα του Dom-ino με την Ελληνική αστική εκδοχή του. Το 1979, σε μια κριτική ανασκόπηση της πρόσληψης της Μοντέρνας

Αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, ο Πορφύριος αναφέρει: «Το κορμουζιανό Dom-ino πουθενά στην Ευρώπη δεν διαδόθηκε τόσο γρήγορα, αποτελεσματικά και αμετάκλητα, διεισδύοντας σε όλες τις κλίμακες της κτηριακής βιομηχανίας, από ότι στην Ελλάδα».

Ουσιαστικά αυτή η γενεαλογική σχέση που εντοπίζεται μεταξύ Dom-ino και πολυκατοικίας, εναρμονίζεται με την γενικότερη επεκτατική τάση, την δομή της ελληνικής οικογένειας, την αντιπαροχή η οποία κάνει μαζί την εμφάνισή της μεταπολεμικά. Η κατοχή ενός διαμερίσματος στην πολυκατοικία ή ενός μικρού Dom-ino στην επαρχία, αποτελεί κοινωνική καταξίωση, ενώ η απουσία ενός συγκεκριμένου ρυθμιστικού σχεδίου, η ανοχή στις αυθαιρεσίες και το καθεστώς ιδιοκατοίκησης συντάσσει ένα αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο πολυσυλλεκτικό

55

56

55. Ό κατασκευαστικός τύπος του Dom-ino, Le Corbusier, 1914.

56. Τό ελληνικό Dom-ino της αστικής δόμησης.

Δ. Πορφύριος, “Το ελληνικό Dom-ino της αστικής δόμησης”, Η Μοντέρνα Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα, 1950-1975

και αμφίσημο.

Ο Δημήτρης Παπανικολάου από μια άλλη σκοπιά, εξετάζει το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτή επηρεάζει τη χωρική

38 Αναστασία Τζάκου στο Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη, επιμ. Γ. Αίσωπος, Γ. Σημαιοφορίδης, (Αθήνα: Δομές - Metropolis Press, 2η Έκδοση, 2018), 70

Ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ ως οικοδόμος στο Γιώργος Σκαλενάκης (σκην.), Διπλοπενιές, 1966

Το οικογενειακό τραπέζι στο Αλέξανδρος Αβρανάς (σκην.), Miss Violence, 2013

της οργάνωση. Αναφέρει σχετικά: «Δεν είναι βέβαια παράξενο που η επένδυση σε σπίτια, οικοδομές και οικοπέδα κρατά τόσο κεντρική θέση στον οικογενειακό προϋπολογισμό. Η καταστρατήγηση του νόμου για τα αυθαίρετα αλλά και ο νόμος για τη γονική παροχή στηρίζουν τις

οικοδομές και τις κατασκευές μας».³⁹

Ενδιαφέρον επιπλέον έχει να παρατηρήσει κανείς τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ενοίκων εντός της πολυκατοικίας, αλλά και της ιδιότητας της να «κρύβει» πίσω από μια πολύχρωμη όψη ένα εύρος πραγμάτων τα οποία σχετίζονται τόσο με την πυρηνική οργάνωση της οικογένειας όσο και με την έντονη επιθυμία για ιδιωτικότητα. Ο Δημήτρης Φιλιππίδης στο κατάλογο της έκθεσης Made in Athens αναφέρει χαρακτηριστικά: «Κι όμως έχουν ήδη γίνει, έστω σποραδικά, νύξεις για την μυστηριακή ατμόσφαιρα του ατημέλητου και ασχεδίαστου ακαλύπτου, με την επιλεκτική απόκρυψη της ‘ζωής των άλλων’ σε διπλανά ή απέναντι διαμερίσματα. Ακόμα και για την ‘αλήθεια’ που αναδύεται από τους λερούς τοίχους, τα εγκαταλειμμένα αντικείμενα σε μπαλκόνια ή όσα μισοκρύβονται πίσω από κουρτίνες που ανεμίζουν σε αντικριστά διαμερίσματα».⁴⁰

Ωστόσο, ενδιαφέρον έχει να παρατηρήσει κανείς τον τρόπο με τον οποίο αναπαράγεται η ιδέα του *Maison Domino* και στην επαρχία, όπου η τεχνική

³⁹ Δημήτρης Παπανικολάου, Κάτι τρέχει με την Οικογένεια, (Αθήνα: Πατάκης, 2018), 64

⁴⁰ Δημήτρης Φιλιππίδης, Πολυκατοικία, στο Made in Athens, επιμ. Π. Δραγώνα, Α. Σκιαδά, (Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2012), 223

του «πανωσηκάματος» ευδοκίμει ακόμα και ορίζει μια εν- εξελίξει ταυτότητα της εικόνας της.

Το Maison Ensemble από την άλλη, εξετάζει την παραπάνω κατάσταση με τρόπο σκωπτικό, αξιοποιώντας ουσιαστικά το μοντέλο του Maison Dom-ino ως την βάση πάνω στην οποία θα αρθρωθεί ένα νέο μοντέλο συγκατοίκησης. Το Maison Ensemble επιλέγει την καθαρότητα της μορφής του όχι με τον τρόπο που εκφράστηκε στο Μοντερνισμό, δηλαδή ως μια αποστειρωμένη χωρική μηχανή αλλά ως ένα ενεργό πυρήνα έτοιμο να υποδεχτεί τις δράσεις των χρηστών του.

Επιπλέον, η απόφαση για την δημιουργία ενός χωρικού μοντέλου που συνήθως απαντάται σε μια προ-αστική συνθήκη πηγάζει από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν τα κτήρια αυτά της υπαίθρου, ως διευρυμένα αστικά διαμερίσματα. Συνεπώς, επιχειρούμε την αλλαγή context σε ένα χωρικό κατασκευάσμα το οποίο εμφανίζεται σε μια άλλη του μορφή-αυτή του αστικού διαμερίσματος- στην ελληνική πόλη.

Ως εκ τούτου και όπως είναι σαφές ο σχεδιασμός συμπαρασύρει μια σειρά από στοιχεία τα οποία εμφανίζονται και αναπαράγονται συστηματικά σε μια σειρά από κατοικίες.

Πολυκατοικία με κλασικιστικά στοιχεία στο Αιγάλεω, Αθήνα

Πολυκατοικία στον Άγιο Δημήτριο, Αθήνα

Στη συνέχεια παρουσιάζονται ενδεικτικά φωτογραφικά αποσπάσματα της Ελληνικής πόλης, εστιάζοντας σε δύο περιοχές μελέτης, αυτή της Ανατολικής Θεσσαλονίκης και του Πανοράματος Θεσσαλονίκης. Οι δύο αυτές περιοχές παρουσιάζουν έντονες μορφολογικές διαφορές, αφού η πρώτη εμπεριέχεται στον πυκνό αστικό ιστό, ενώ η δεύτερη χωροθετείται εντός μιας προαστιακής περιοχής με έντονα τα χαρακτηριστικά της υπαίθρου.

Πρόθεση είναι η παρατήρηση των παραπάνω οικιστικών μοντέλων που εμφανίζονται εκεί, καθώς και ο εντοπισμός μιας ενδεχόμενης γενεαλογικής τους σχέσης με το Dom-ino, της αρχιτεκτονικής μορφής από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Στην περίπτωση της πολυκατοικίας αυτό εμφανίζεται να επαναλαμβάνεται καθ' ύψος και επενδύεται με όψεις οι οποίες αλλάζουν και μεταβάλλονται non finito, ενώ στην περίπτωση της προαστιακής κατοικίας ως συρρικνωμένη του εκδοχή με προσθήκες και πανωσηκώματα. Το πρώτο πλαισιώνεται από τον ίδιο τον ιστό της πόλης, ενώ το δεύτερο φέρει κήπο και φύτευση επιδιώκοντας έναν αυτοεξωτισμό.

Τα παραπάνω στοιχειοθετούν ένα ενδιαφέρον γενεαλογικό διάγραμμα αναγωγής στο Dom-ino.

Η πρόταση αξιοποιεί τα πορίσματα αυτής της έρευνας, επαναφέροντας τα χαρακτηριστικά εκείνα τα οποία φαίνεται να εξυπηρετούν ένα συλλογικό μοντέλο συμβίωσης, από την ελεύθερη κάτοψη του Maison Dom-ino μέχρι την τετραμερή διάταξη του κήπου των Pleasure Gardens.

*Πολυκατοικίες στην Ανατολική Θεσσαλονίκη
Φωτ. Ρ. Σεβαστού - Θ. Χαλβατζόγλου*

*Πολυκατοικίες στην Ανατολική Θεσσαλονίκη
Φωτ. Ρ. Σεβαστού - Θ. Χαλβατζόγλου*

*Κατοικίες στο Πανόραμα Θεσσαλονίκης
Φωτ. Ρ. Σεβαστού - Θ. Χαλβατζόγλου*

*Ερμηνευτική Μακέτα της Ελληνικής πόλης - Οι
όψεις ως σκηνικό, Mixed Media, Αναδιπλούμενο
Βαλιτσάκι, Διαστάσεις 27εκ.*20εκ.*

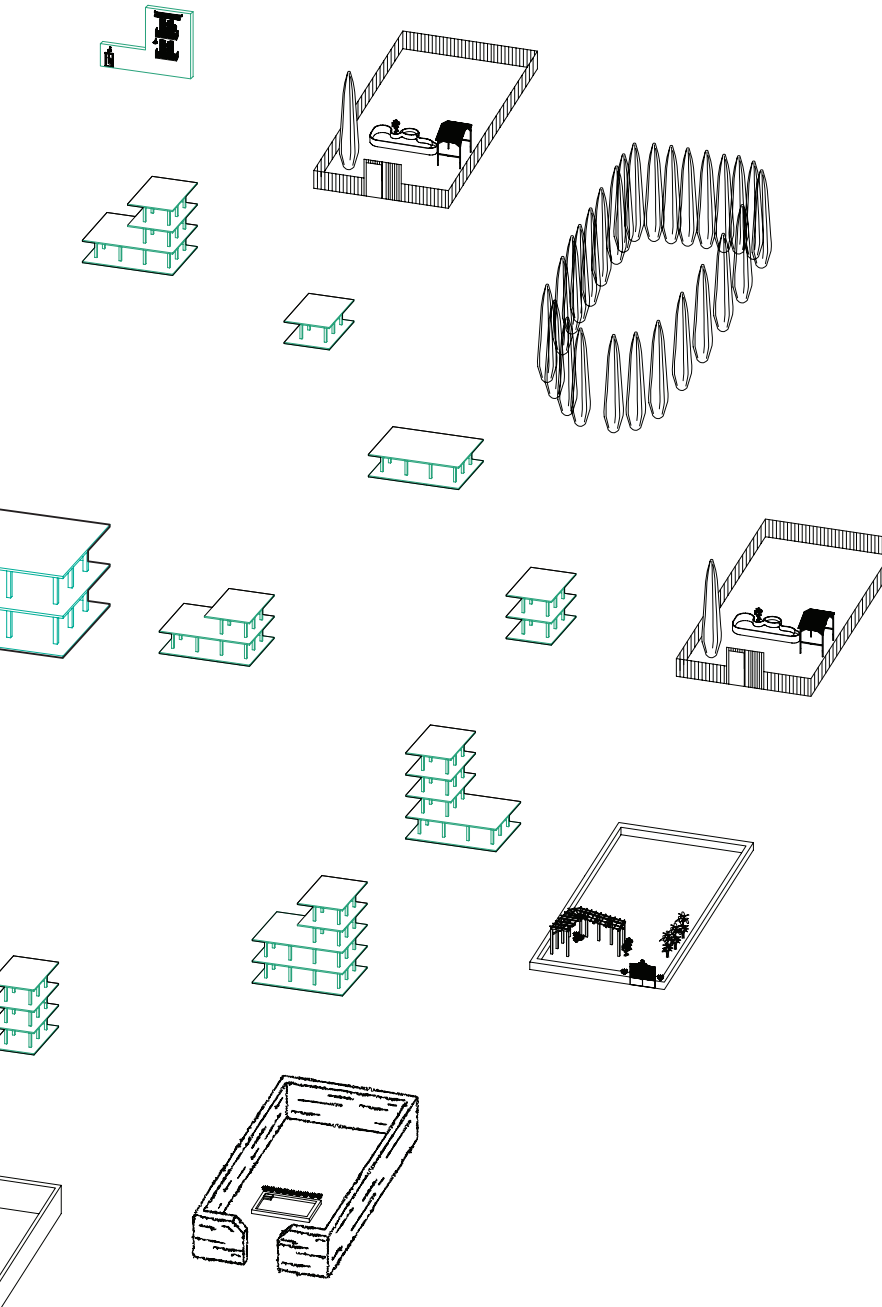

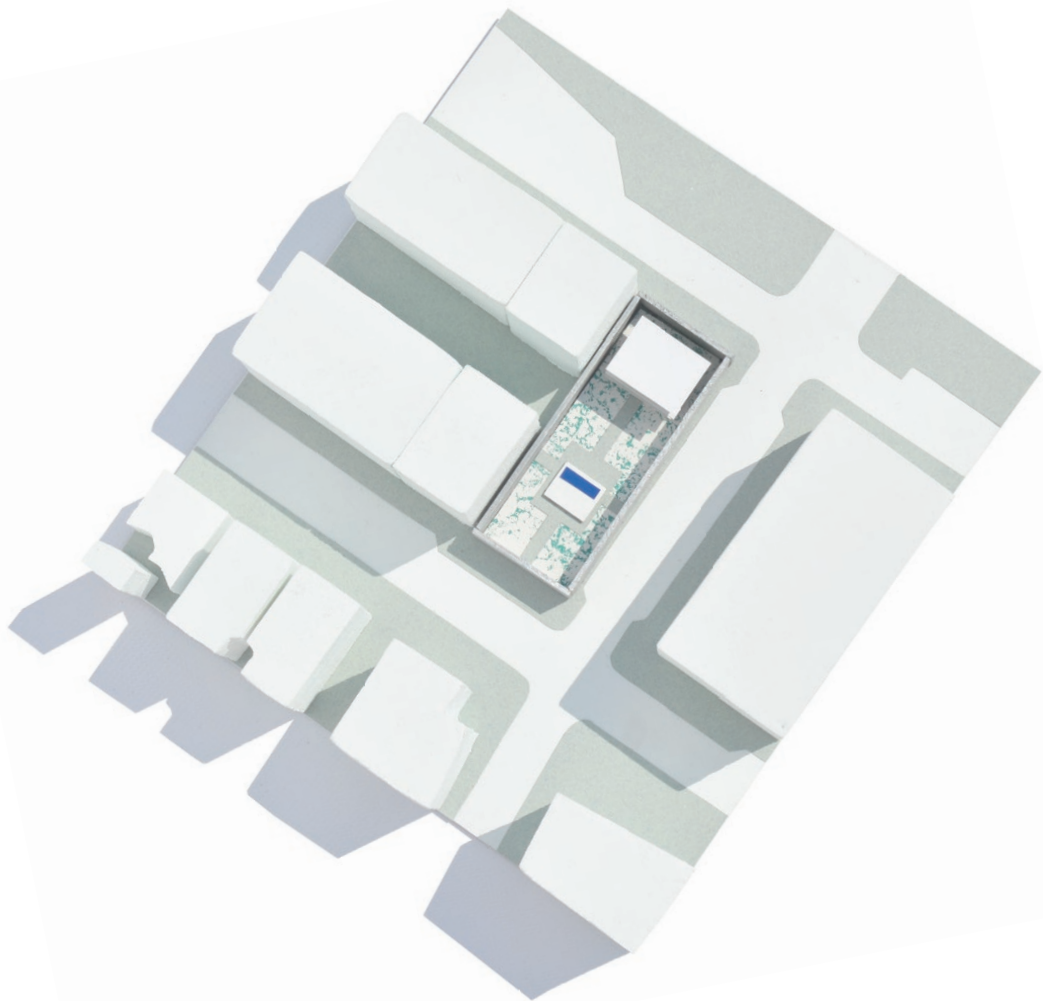

Maison Ensemble - Πρόπλασμα Κλ.1:400

*Maison Ensemble - Πρόπλασμα Κλ.1:400
Χωροθέτηση μελέτης σε σχέση με τον Αστικό
Ιστό*

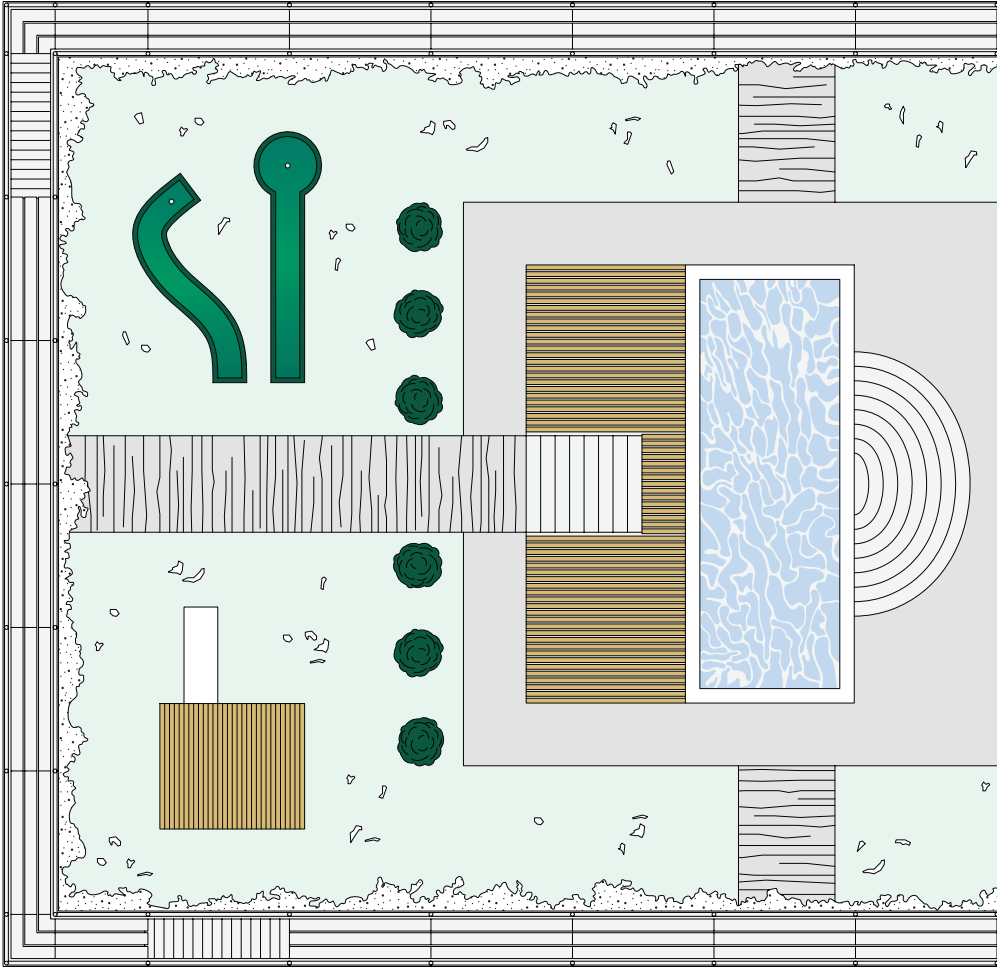
*Ορθοφωτογραφία περιοχής επέμβασης -
Σκιαγράφιση οικοπέδου μελέτης*

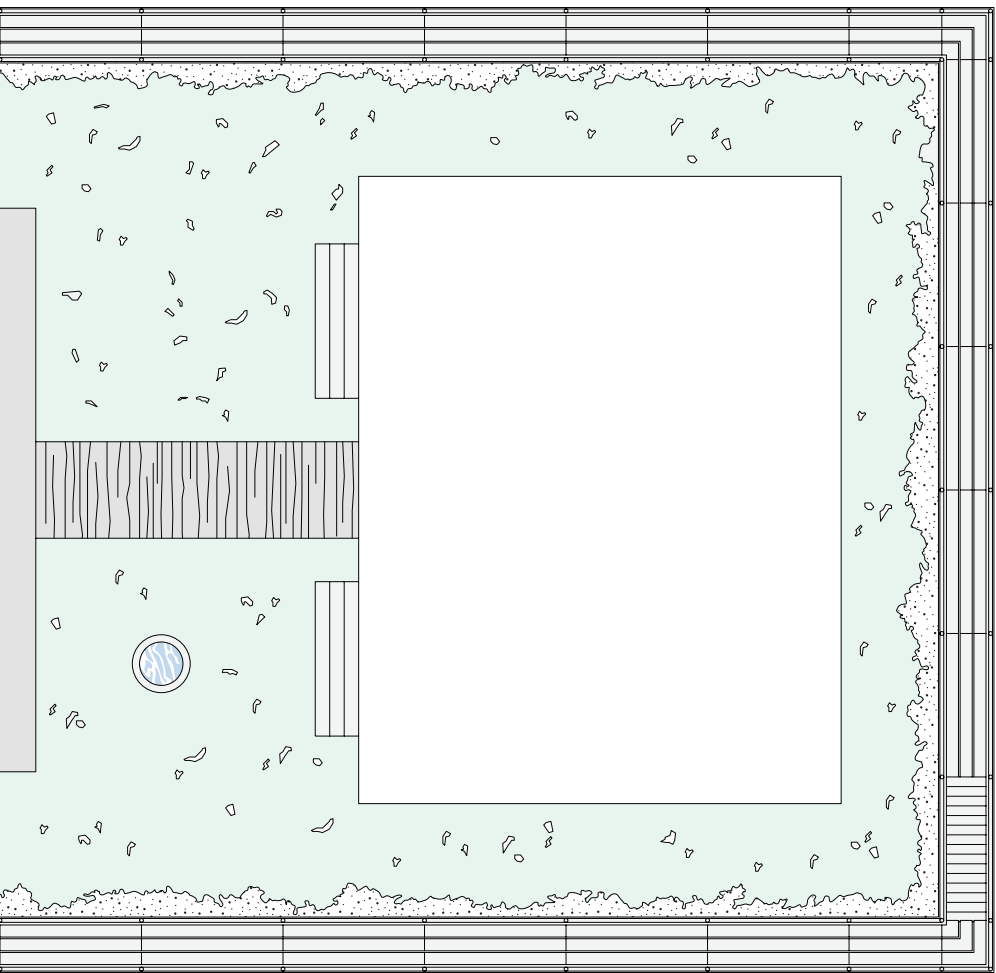
*Φωτορεαλιστική Απεικόνιση - Σχέση
Οικοπέδου με τον Αστικό Ιστό*

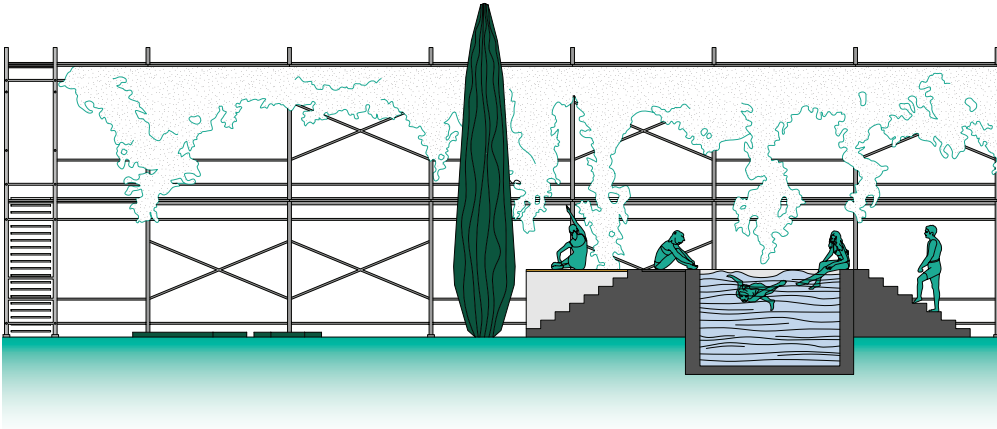

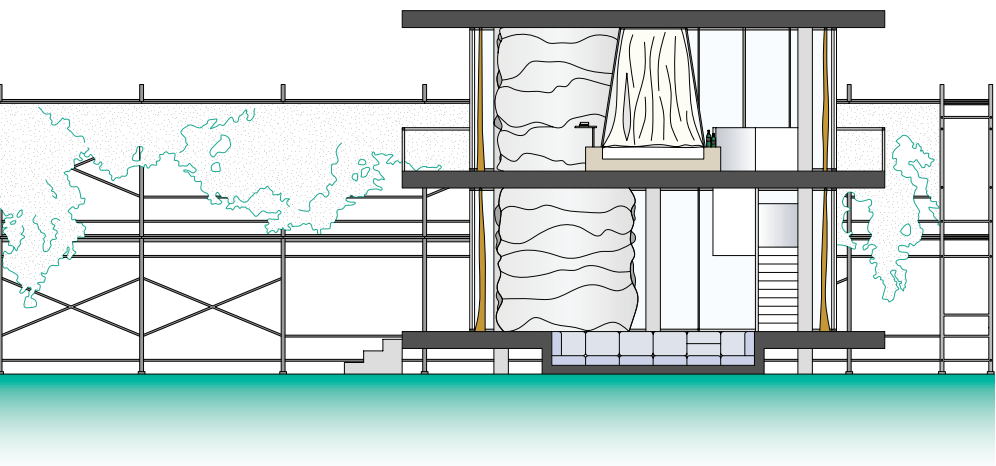
Maison Ensemble - Κάτοψη

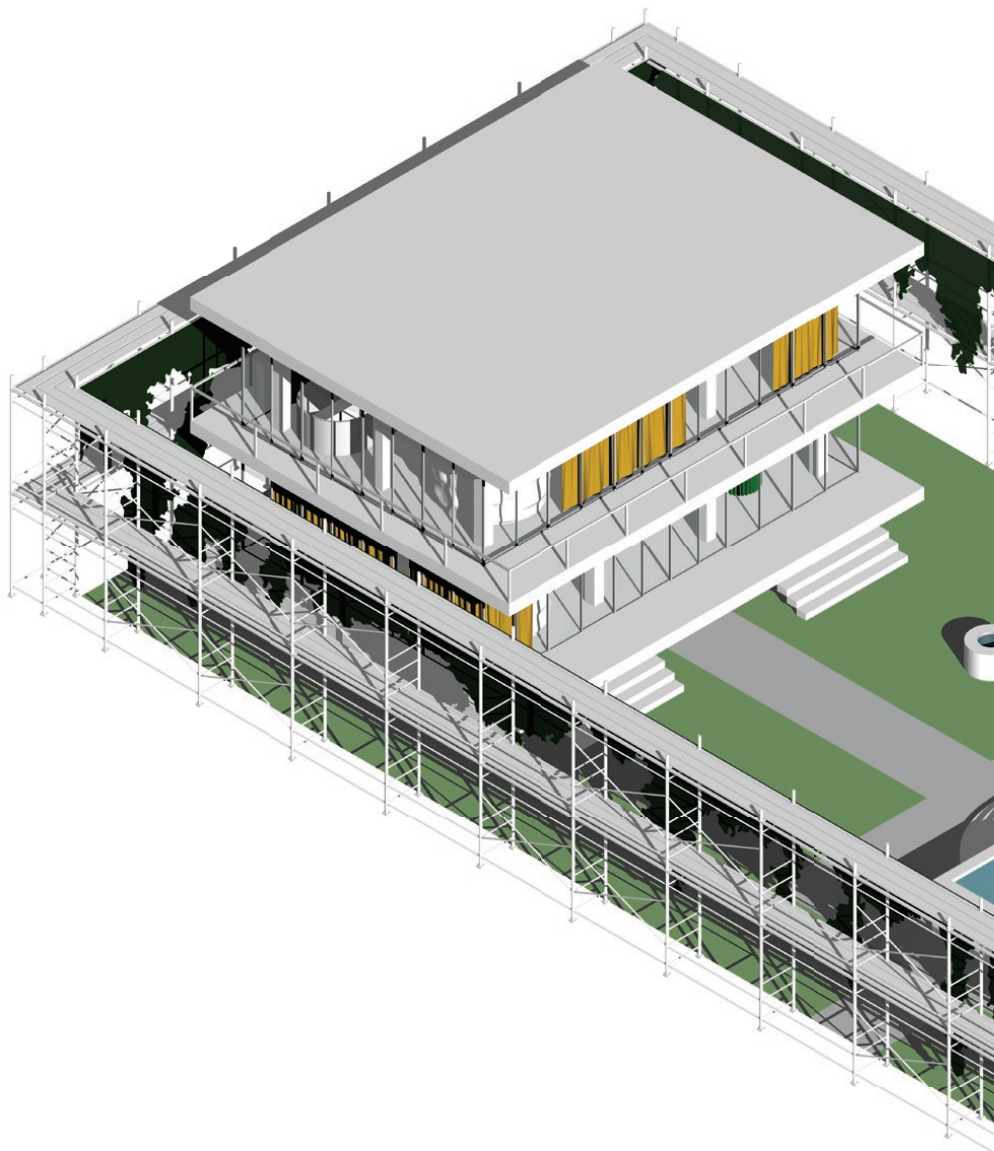

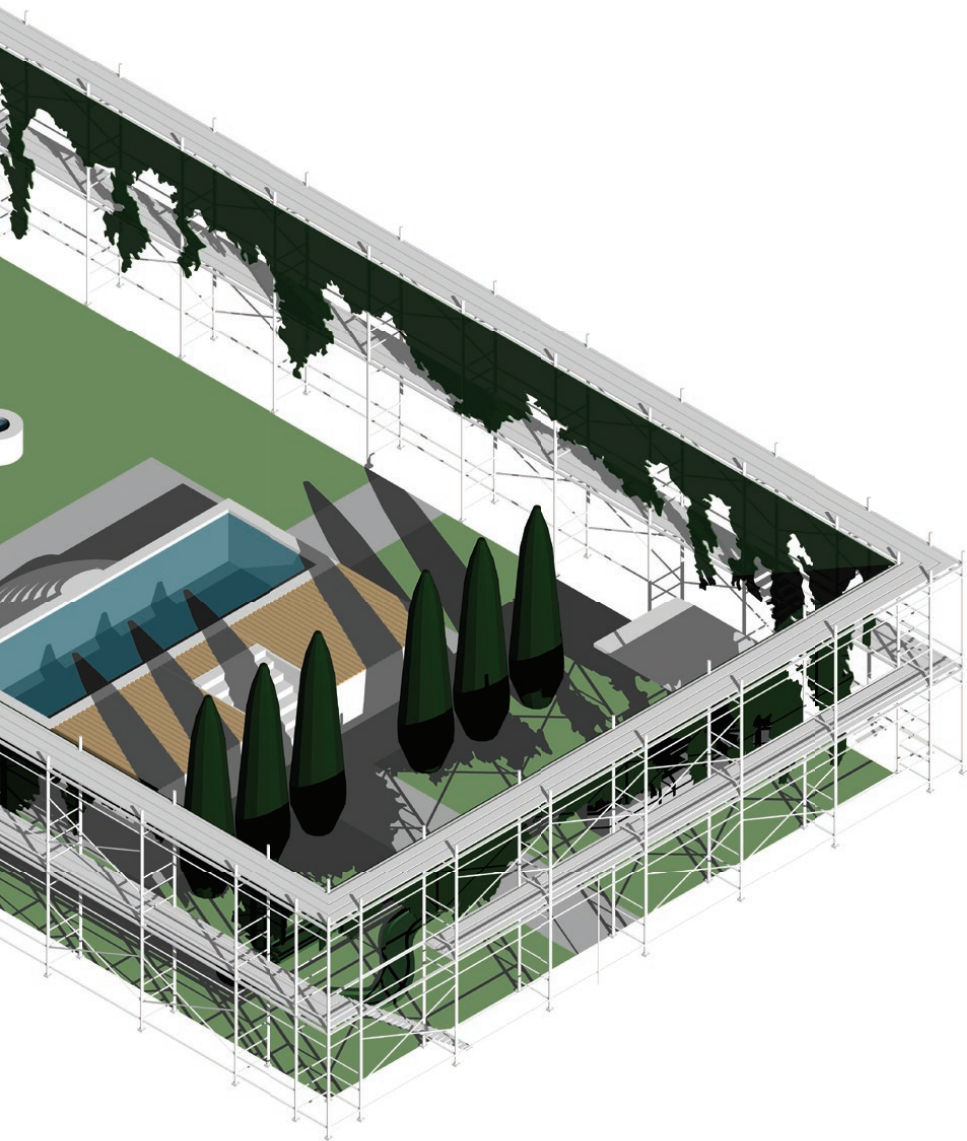

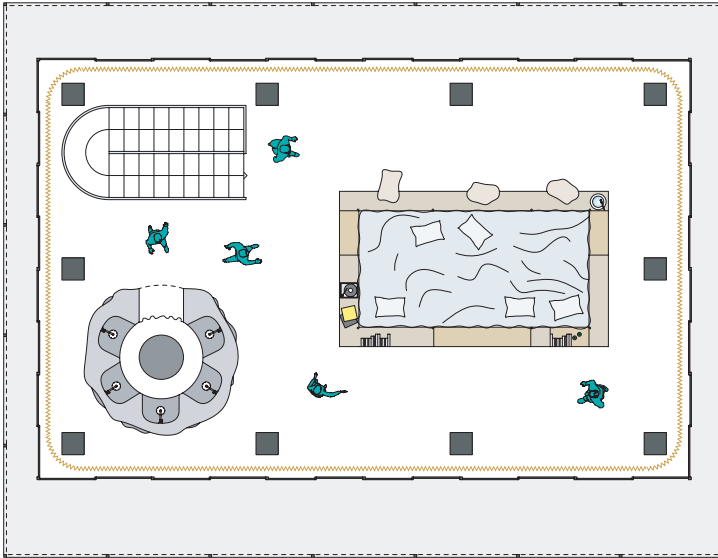
Maison Ensemble - Τουμή

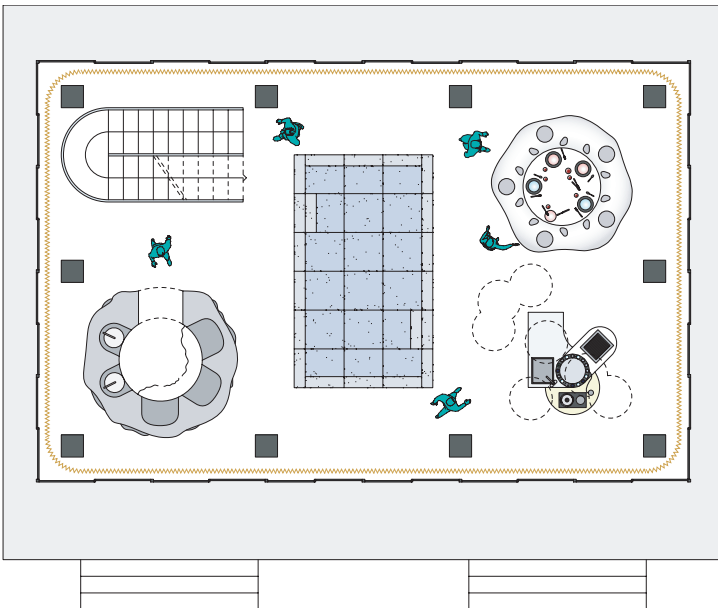

*Maison Ensemble - Αξονομετρικό -
Φωτορεαλιστική Απεικόνιση*

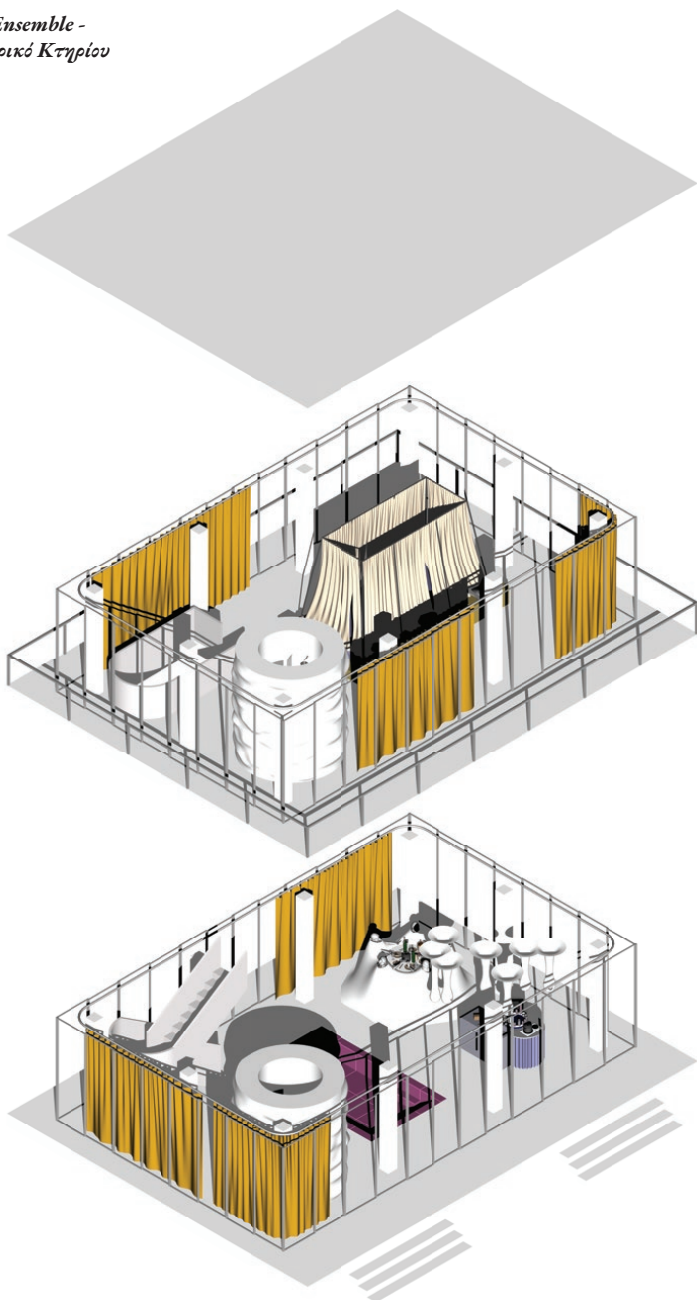
Κάτοψη Ορόφου

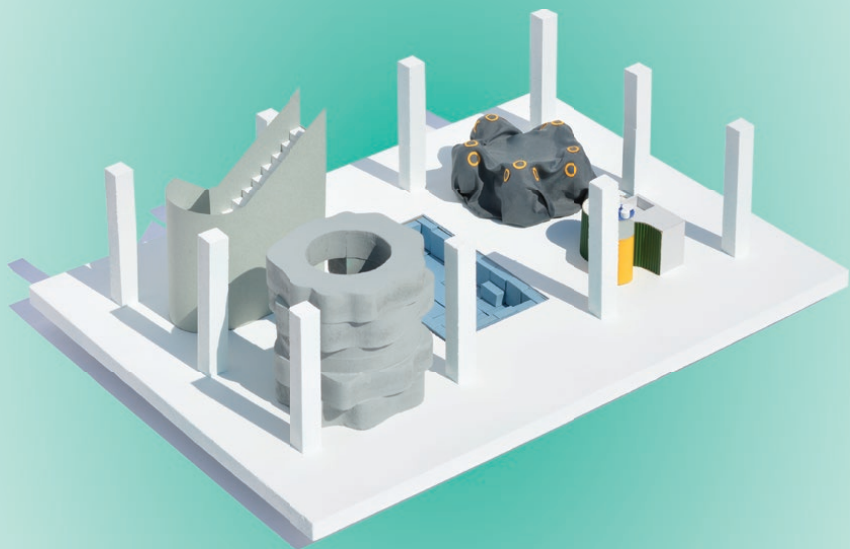

Κάτοψη Ισογείου

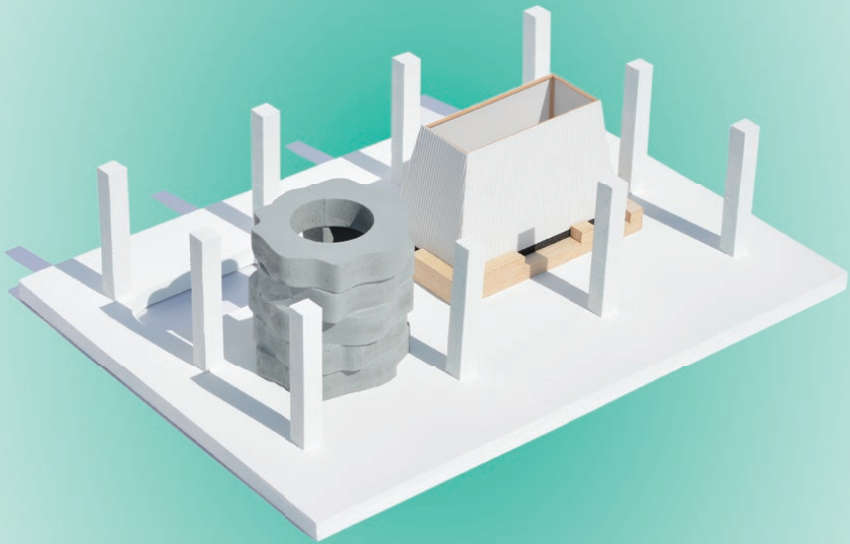
*Maison Ensemble -
Αξονομετρικό Κτηρίου*

Maison Ensemble - Πρόπλασμα Κτηρίου
κλ. 1:20

Οι Οικοσκευές

οικοσκευή [<ους. οίκος + σκευή] ορίζεται το σύνολο των οικιακών σκευών και επίπλων, το νοικοκυριό.

Κομβικής σημασίας σημείο και πυρήνας της πρότασης μας, υπήρξε ο ανασχεδιασμός των οικιακών δωματίων και κατά συνέπεια η αναθεώρηση της λειτουργίας τους. Ως δωμάτια εδώ εκλαμβάνονται το σύνολο των χώρων, τα οποία προορίζονται να εξυπηρετήσουν μια συγκεκριμένη ανθρώπινη – βιολογική ανάγκη. Αυτές περιλαμβάνουν την ανάγκη για στέγη, τροφή, ύπνο, ανάπαυση, καθαριότητα και αφόδευση. Με βάση το σύνολο αυτών των βιολογικών αναγκών δημιουργούνται μια σειρά από χώροι: το καθιστικό, η κουζίνα, η τραπεζαρία, το υπνοδωμάτιο, το λουτρό και το αποχωρητήριο. Επιπλέον αυτών, εμφανίζονται δωμάτια τα οποία εξυπηρετούν διαφορετικές χρήσεις, ενώ η ύπαρξή τους σχετίζεται με την χωρική έκταση της οικίας, τις επιπλέον απαιτήσεις, αλλά και την κοινωνική κατάσταση των ενοίκων. Η παραπάνω συστοιχία δωματίων αναπαράγεται σε διαφορετική διάταξη, κλίμακα και εμβαδόν στο σύνολο των αστικών διαμερισμάτων, αλλά και σε μια διευρυμένη τους μορφή στις προαστιακές και επαρχιακές κατοικίες, ενώ εμφανίζεται με επιμέρους παραλλαγές, ανάλογα με τον τόπο σε κάθε κατοικημένο σημείο του

κόσμου.

Ο λειτουργικός τους πυρήνας, η έκταση και οι προγραμματικές απαιτήσεις των δωματίων αυτών εξελίχθηκαν ανά τους αιώνες χωρίς κομβικές αλλαγές. Σημαντική ωστόσο υπήρξε η μορφολογική τους εξέλιξη, κυρίως όσον αφορά την εσωτερική τους διακόσμηση και αισθητική.

Την παρούσα εργασία ενδιέφερε όπως αναλύθηκε παραπάνω η εξέταση των δωματίων αυτών υπό το πρίσμα ενός ιατρικού–θεραπευτικού μοντέλου που αναπτύχθηκε στην αρχιτεκτονική κυρίως την περίοδο του Μοντερνισμού, καθώς και η κριτική επανεξέταση της δομής τους, με βάση την λειτουργία που επιτελούν. Ειδικό βάρος δόθηκε στην αντιστροφή ενός εξατομικευμένου τρόπου χρήσης που προβλέπουν, το οποίο προκύπτει τόσο από την έντονη ανάγκη του υποκειμένου για ιδιωτικό χώρο όσο και από τον ίδιο τον σχεδιασμό τους, ως χώροι αυστηρά προσαρμοσμένοι στην μονάδα σχεδιασμού – στο «ιδανικό» υποκείμενο, όπως αυτό ορίζεται στο σύνολο των αρχιτεκτονικών εγχειριδίων που κυκλοφορούν. Εντάξαμε έτσι, μια σειρά από μορφολογικές αλλαγές οι οποίες εξυπηρετούν αυτή τη φορά μια μικρή ομάδα ατόμων και όχι ένα μεμονωμένο υποκείμενο. Αυτό επαναφέρει στους χώρους ένα συλλογικό μοντέλο διαβίωσης, το οποίο ενισχύεται μέσα από μια σειρά από αναφορές που

έχουν αντληθεί από διαφορετικά πεδία και χώρους.

Ο σχεδιασμός των οικοσκευών προκύπτει ως η σύζευξη μιας οικείας - υπάρχουσας μορφής των αστικών δωματίων, με μια συμβολική - μεταφορική διάσταση τους, όπως αυτή ανασύρθηκε κατά την έρευνα μας.

*

Τραπεζαρία

[τραπέζ(ι) - αρία] 1. Η αίθουσα ή δωμάτιο που σερβίρεται το φαγητό 2. Τα έπιπλα της τραπεζαρίας, δηλαδή το τραπέζι, οι καρέκλες και ο μπουφές

Κουζίνα

[βεν. Cusina] 1. Ο χώρος του σπιτιού όπου γίνεται η προετοιμασία και το μαγείρεμα του φαγητού 2. Ειδική συσκευή με εστίες και φούρνο, όπου γίνεται το μαγείρεμα 3. Η τέχνη της παρασκευής του φαγητού, σύνολο από γνώσεις, κανόνες και τεχνικές που αφορούν το μαγείρεμα, η μαγειρική

Καθιστικό

[καθισ- (καθίζω) -τικός] 1. Πα κτ. Κατά τη διάρκεια του οποίου το άτομο πρέπει ή μπορεί να μείνει μεγάλο διάστημα καθιστό, που δεν απαιτεί ή που δεν επιτρέπει πολλές μετακινήσεις. 2. Δωμάτιο του σπιτιού, όπου περνάει η οικογένεια τις ελεύθερες ώρες της και όπου δέχεται τους επισκέπτες.

Υπονοδωμάτιο

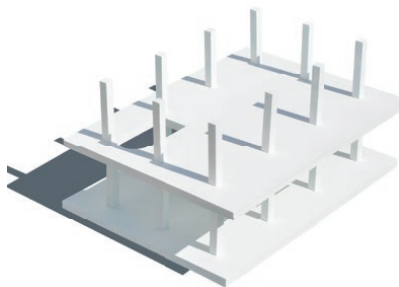
[ύπν(ος) + δωμάτιο] το δωμάτιο που προορίζεται αποκλειστικά για ύπνο, κρεβατοκάμαρα

Αποχωρητήριο

[(αποχωρώ) - τήριον], ιδιαίτερος χώρος κατάλληλα εξοπλισμένος για την ικανοποίηση των σωματικών αναγκών (αφόδευση και ούρηση) των ανθρώπων, τουαλέτα, καμπινές]

Λουτρό

[αρχ. Λουτρόν] 1. Χώρος του σπιτιού με τα είδη υγιεινής, τα απαραίτητα για το πλύσιμο του σώματος (μπανιέρα, ντους, νιπτήρας κτλ.) μπάνιο 2. (πληθ.) δημόσιο κτήριο με ειδικούς χώρους και εγκαταστάσεις για το πλύσιμο του σώματος

*Maison Ensemble -
Πρόπλασμα κλ.1:20*

Η τραπεζαρία

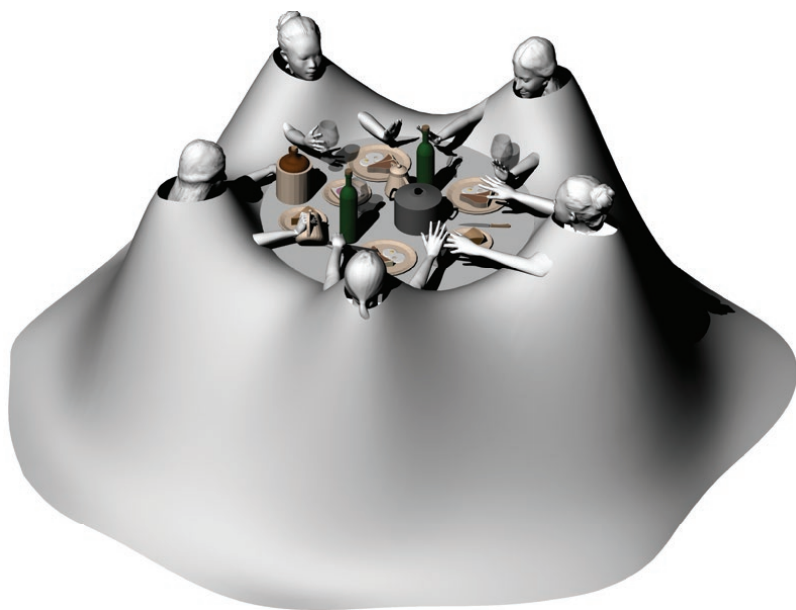
Lazy Susan Περιστρεφόμενη βάση που τοποθετείται στο κέντρο του τραπέζιού. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Κινέζικης κουλτούρας του φαγητού και είναι συνηθισμένη σε κάθε Κινέζικο εστιατόριο. Η καταγωγή της ονομασίας δεν είναι σαφής, ενώ φαίνεται να είναι Αμερικάνικης προέλευσης. Πρωτοεμφανίζεται περίπου το 1903, ενώ φαίνεται να σχετίζεται άμεσα με την κατάργηση του υπηρετικού προσωπικού της οικίας, αφού υποβοηθά την διανομή του φαγητού σε σύντομο χρόνο. Την Lazy Susan όπως αναφέρεται στο Boston Journal: «μπορείς να την δεις, χωρίς να την ακούσεις, δεν μπορεί να σε ακούσει, την ενδιαφέρει μόνο η δουλειά της και η μεταφορά της παραγγελίας σας εντός λεπτού».

Μυστικός Δείπνος (Αγιογραφία)
Πρωτότυπο έργο Λεονάρντο Ντα Βίντσι, 1495-1498, τέμπρα σε γύψο, 460εκ.*880εκ., Μιλάνο. Σύμφωνα με την Χριστιανική Πίστη, διεξήχθη ανάμεσα στον Ιησού και τους Δώδεκα Αποστόλους μια μέρα πριν την Σταύρωση του. Κατά την διάρκεια του Μυστικού Δείπνου ο Χριστός έπλυε στους μαθητές του τα πόδια τους και τους κοινώνησε το Σώμα και το Αίμα του.

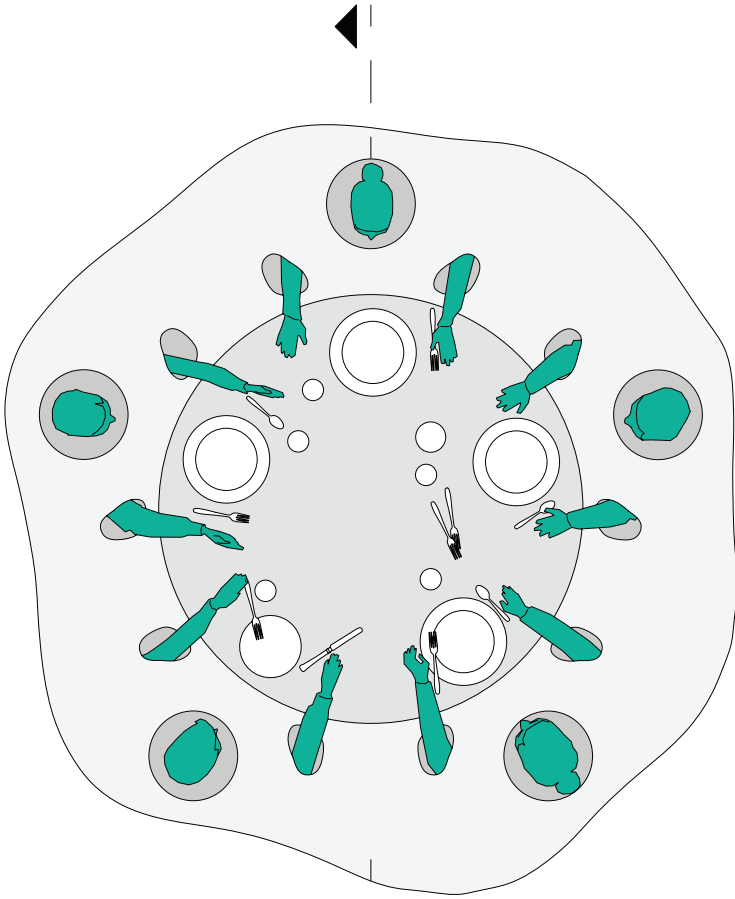
Miss Violence (Απόσπασμα από την σκηνή του μεσημεριανού φαγητού)
Αλέξανδρος Αβρανάς, 2013, 98' Η

ταινία αφηγείται την ιστορία μιας μεσοαστικής Ελληνικής Οικογένειας, της οποίας ο καλογουλισμένος κόσμος, θρυμματίζεται σταδιακά αναγκάζοντας τους πρωταγωνιστές να έρθουν αντιμέτωποι με αυτά που για χρόνια έκρυβαν ή που δεν άντεχαν να δουν. Η υπόθεση του έργου θίγει το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας, σε συνδυασμό με τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στην σύγχρονη Ελλάδα.

Άξονομετρικό Τραπεζαρίας

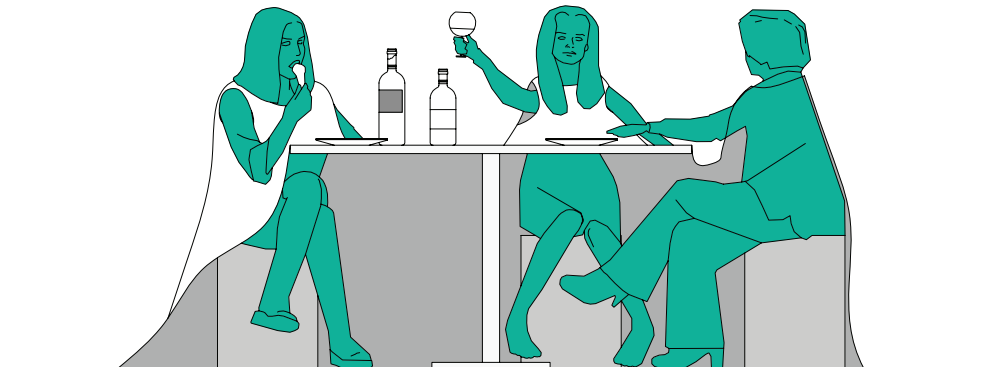

Κάτοψη Τραπεζαρίας

Πρόπλασμα Τραπεζαρίας κλ. 1.20

Τομή Τραπεζαρίας

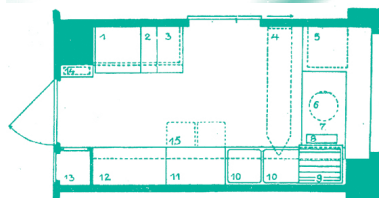

Η κουζίνα

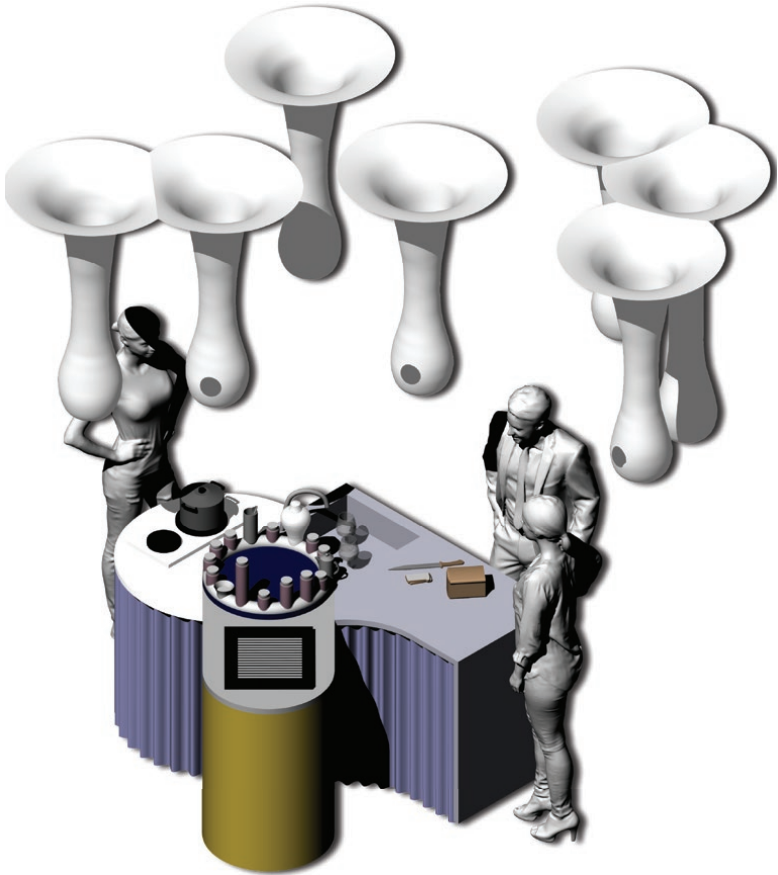
Κέρνος Σκευός για σπονδές στις θρησκευτικές τελετές προς τιμήν της Ήρας. 7ος αιώνας π.Χ. Αρχαιολογικό Μουσείο Σάμου. Ο κέρνος ήταν αρχαίο ελληνικό αγγείο που χρησιμοποιούταν εκτός των άλλων στα Ελευσίνια Μυστήρια για την ιεροτελεστική θυσία τροφίμων. Συνήθως αποτελείτο από το κυρίως σώμα, στο οποίο ήταν αναρτημένα κουπάκια, στα οποία βάζαν καρπούς, κρέας και άλλες θυσίες, τις οποίες κατανάλωναν οι πιστοί μετά την ιεροτελεστία.

Κουζίνα της Φρανκφούρτης (Κάτοψη) Σχεδιάστηκε το 1926, ενώ ήταν η πρώτη κουζίνα που προέκρινε την επιστημονική λειτουργικότητα στην ετοιμασία του φαγητού και το σερβίρισμα και ταυτόχρονα είναι ένα μνημείο μοντερνισμού μέσα από το ρεύμα της Νέας Αντικειμενικότητας (Neue Sachlichkeit). Σχεδιάστηκε από την Αυστριακή αρχιτέκτονα Margarete Schutte-Lihotzky, πρωτοποριακή κίνηση για την εποχή αφού καταφέρνει να εκλογικέψει το σχεδιασμό για χάρη της οικονομικής ανεξαρτησίας και προσωπικής ανάπτυξης της γυναίκας. Ο σχεδιασμός ήταν όμοιος με εργαστηρίου, βασισμένος σε σύγχρονες θεωρίες λειτουργικότητας και εργασίας, σε μελέτες κίνησης και συνεντεύξεις από νοικοκυρές.

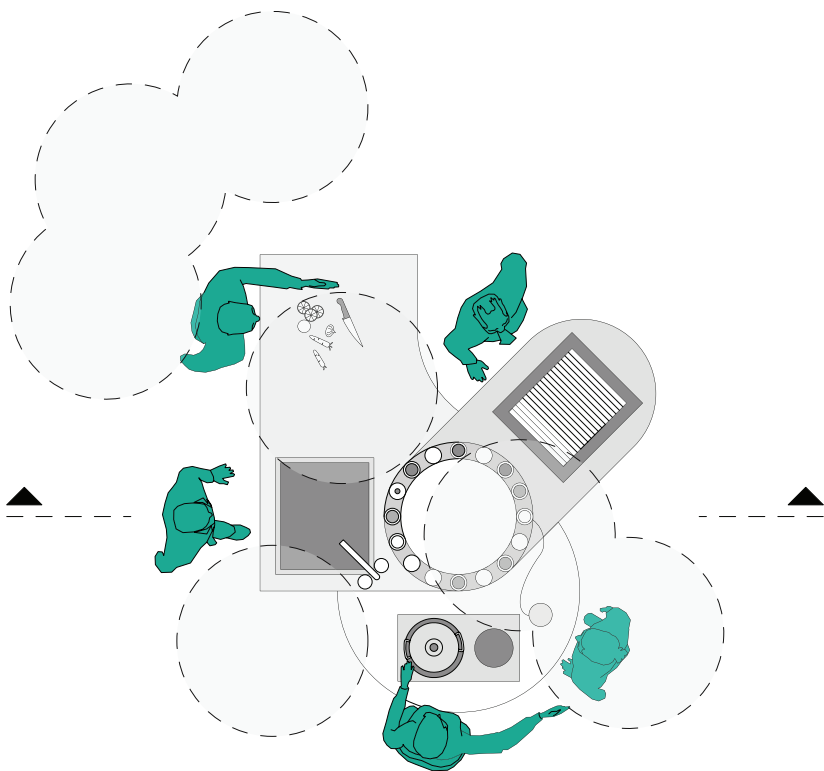
Caritas Romana (Ελαιογραφία) Jan Janssens, 1620-25, Λάδι σε καμβά, 112εκ.*149εκ. Η Ρωμαϊκή Εσπλαχνία αφηγείται ουσιαστικά την ιστορία μιας γυναίκας, της Περό, η οποία κρυφά θυλάζει τον πατέρα της, Σιμόν, ο οποίος βρίσκεται φυλακισμένος και καταδικασμένος να πεθάνει από την πείνα. Ο πίνακας επαναφέρει ζητήματα που σχετίζονται με το φύλο, την οικογένεια και την απενοχοποίηση της πράξης του θυλασμού, ενώ αποτέλεσε αντικείμενο έντονων κριτικών εκείνη την εποχή.

Αξονομετρικό Κουζίνας

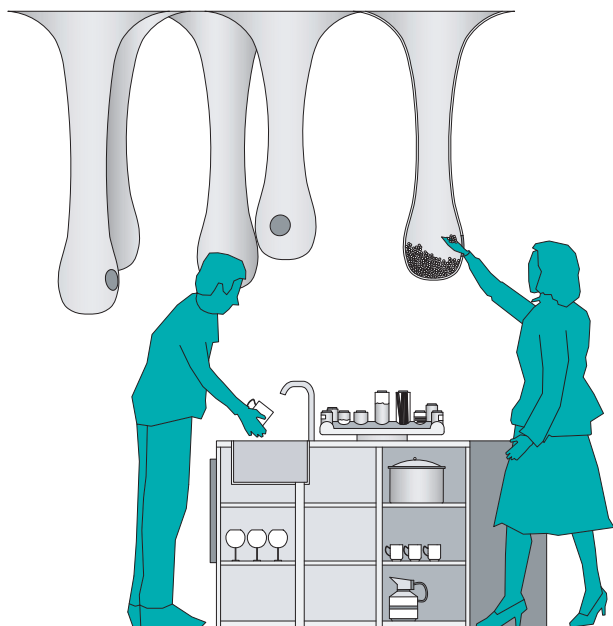

Κάτοψη Κουζίνας

Πρόπλασμα Κουζίνας κλ. 1.20

Τομή Κουζίνας

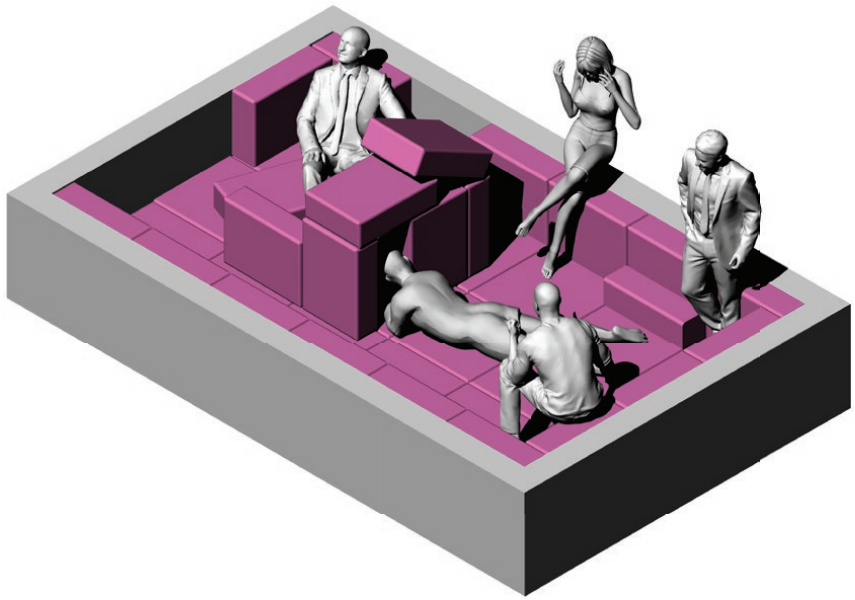

Το καθιστικό

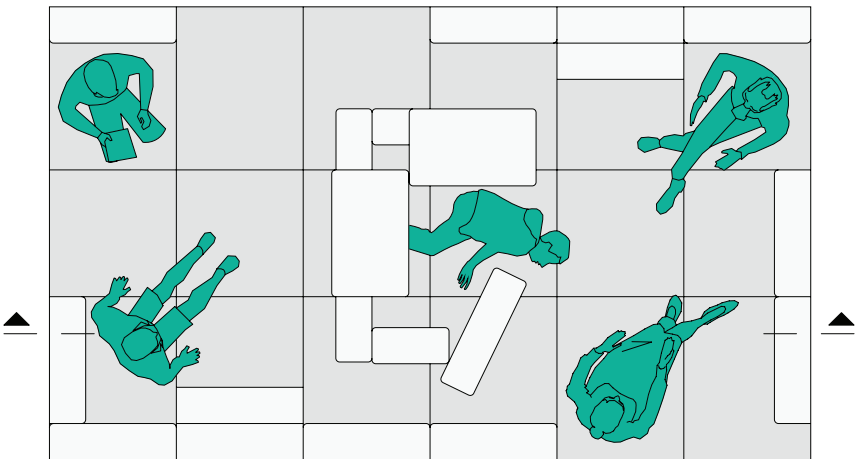
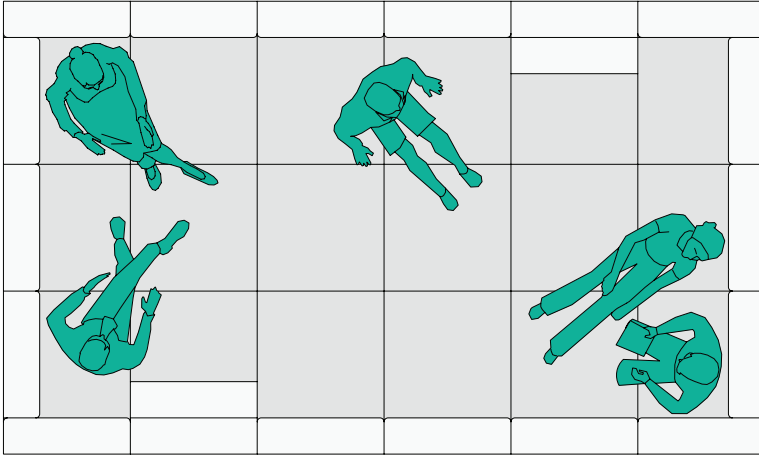
GR80s – Ανακατασκευή ενός τυπικού Ελληνικού αστικού διαμερίσματος της δεκαετίας του 1980. Στο πλαίσιο της έκθεσης GR80s-Η Ελλάδα του Ογδόντα στην Τεχνόπολη που διοργανώθηκε τον Ιανουάριο του 2017 στην Τεχνόπολη, Αθήνα. Γενική Επιμέλεια: Παναγής Παναγιωτόπουλος, Βασίλης Βαμβακάς. Αρχιτεκτονική μελέτη: Plaini & Karahalios Architects. Επιμελητής: Κώστας Τσιαμπάος. Η δεκαετία του 1980, βρίσκεται χρονολογικά στο μέσο της μετάβασης από το κλειστό σύστημα οργάνωσης του σπιτιού με επιμέρους δωμάτια σε μια πιο ελεύθερη χωρική οργάνωση του σήμερα. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να γενικευθεί μέσα από τρία βασικά χαρακτηριστικά. 1. Την Πτώση των τοίχων 2. Την επέκταση του δημοσίου 3. Το «ταξίδι» της κουζίνας. Τα παραπάνω εμφανίζονται να συμβαίνουν σταδιακά, ενώ παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον και σε σχέση με τις μεταβολές που επιφέρουν μεταξύ των μελών του σπιτιού. Ξεχωριστά η περίπτωση του καθιστικού εμφανίζει μια τυπολογική εξέλιξη, η οποία διασπά το καθιστικό σε δύο μεμονωμένους χώρους, αυτόν του καθημερινού και του επίσημου. Ο μεν πρώτος χρησιμοποιείται καθημερινά, ενώ ο δεύτερος ενεργοποιείται μόνο σε ειδικές περιστάσεις που σχετίζονται με γιορτές, οικογενειακές συναθροίσεις κτλ.

Chaise Longue – Charlotte Perriand Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, ο σχεδιασμός του διάσημου αυτού ανάκλιτρου κατάγεται στον πρώτο νοσοκομειακό εξοπλισμό, αποκλειστικά για φυματικούς ασθενείς. Προοριζόταν συγκεκριμένα ως καρέκλα ηλιοθεραπείας στους μεγάλους εξώστες και στα δώματα των σανατορίων. Ωστόσο, αργότερα και κατά την περίοδο του Μοντερνισμού φαίνεται να χρησιμοποιείται συστηματικά στον εξοπλισμό του καθιστικού, αξιοποιώντας τον λειτουργικό σχεδιασμό του και την δυνατότητα που παρέχει για ανάπαυση.

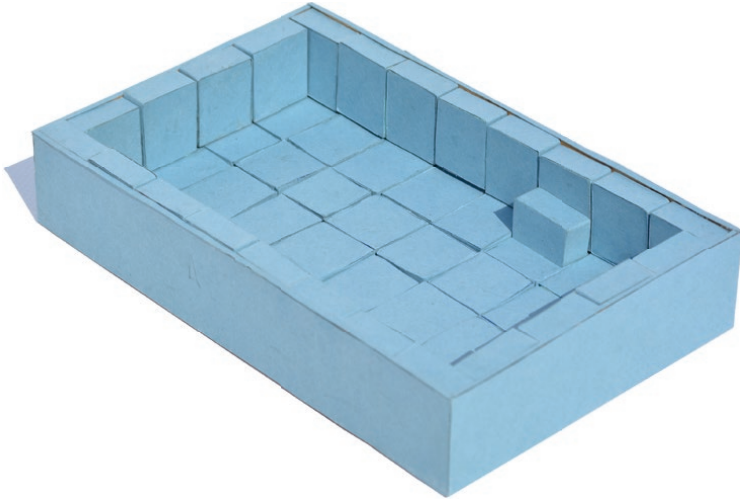

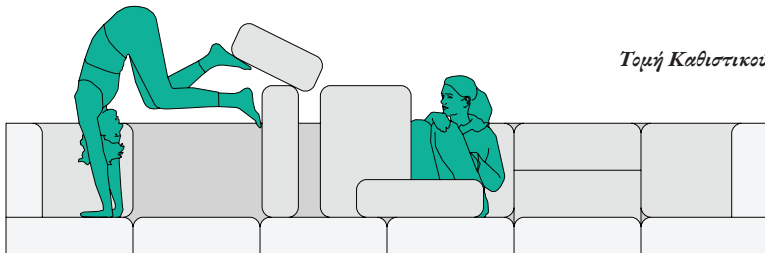
Αξονομετρικό Καθιστικού

Κάτοψη Καθιστικού

Πρόπλασμα Καθιστικού κλ.1:20

Τομή Καθιστικού

Το υπνοδωμάτιο

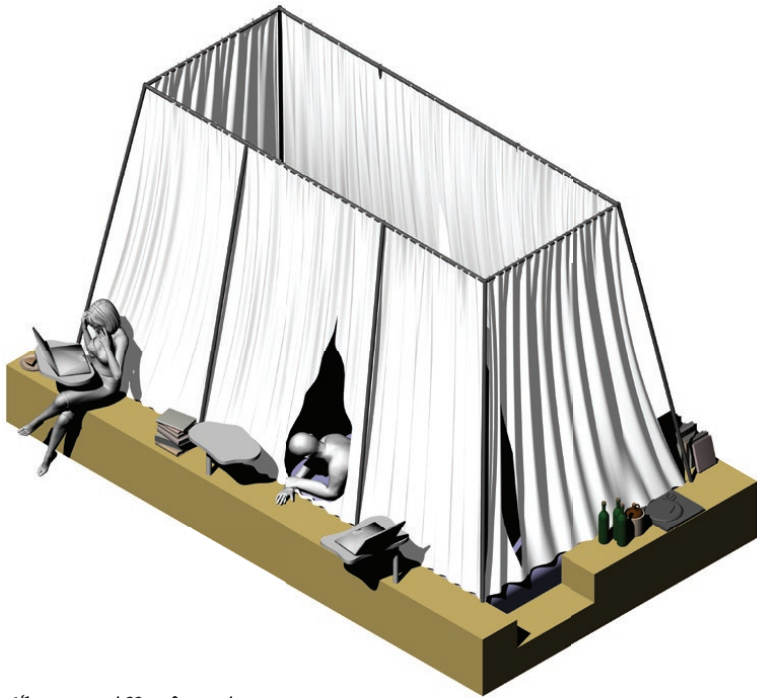
Bed – In for Peace. John Lennon και Yoko Ono στο Δωμάτιο του Ξενοδοχείου Hilton, Amsterdam, 30 Μαρτίου 1969. Οι Lennon και Ono, δύο πολύ γνωστές προσωπικότητες της εποχής, χρησιμοποιούν το νυφικό τους κρεβάτι, θέλοντας να μεταδώσουν ένα μήνυμα ειρήνης και να διαμαρτυρηθούν ενάντια στον πόλεμο. Το σλόγκαν τους ήταν “Make love, not war”, ενώ για 7 συνεχόμενες μέρες δέχονται δημοσιογράφους και φωτογραφίζονται με σκοπό να ευαισθητοποιήσουν σε σχέση με την παγκόσμια ειρήνη τηρώντας ένα εργασιακό θα έλεγε κανείς ωράριο: 9 π.μ. – 9μ.μ., ενώ κατά τις 9μ.μ. - 9π.μ., προσπαθούν να συλλάβουν μωρό. Επιλέγουν το κρεβάτι αφού όπως αναφέρει η Ono: «δουλεύουμε πολλές ώρες και το κρεβάτι είναι ο μόνος τόπος που μπορείς να ξεκουραστείς». Θα λέγαμε ότι σχολιάζουν τις σύγχρονες συνθήκες διαβίωσης, αναθεωρώντας τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται το κρεβάτι, προσθέτοντας του μια επιπλέον λειτουργία – αυτή της εργασίας.

Playboy Mansion – Hugh Hefner’s Bed Το περιοδικό Playboy μετέτρεψε το κρεβάτι σε γραφείο. Από τα μέσα του 1950, το κρεβάτι εξοπλίζεται με κάθε λογής συσκευές ψυχαγωγίας και επικοινωνίας, ως άλλο κέντρο ελέγχου.

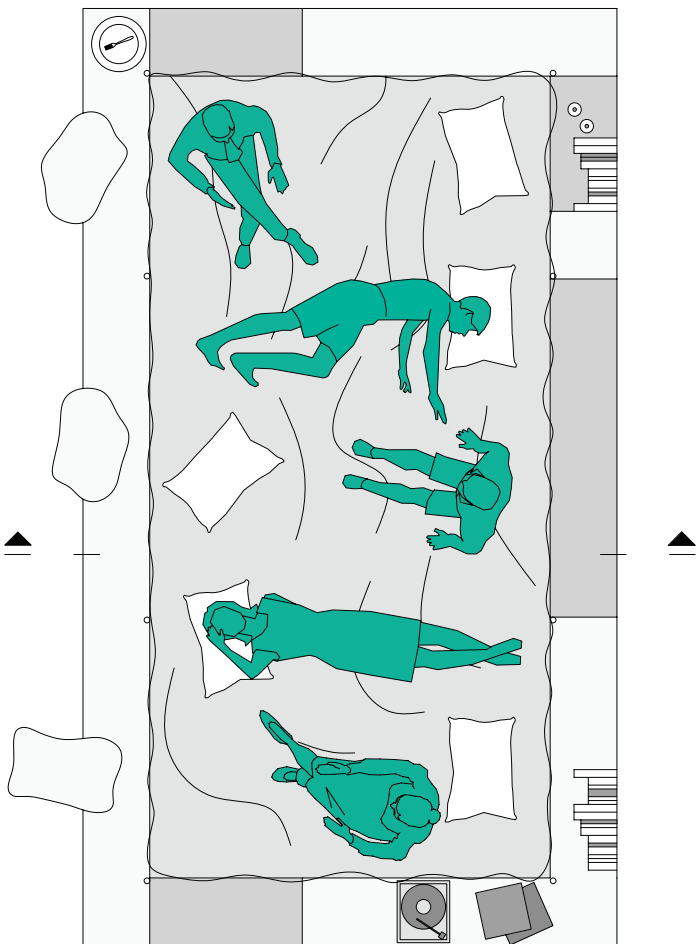
Το περιοδικό αφιέρωσε πολλά τεύχη στον σχεδιασμό του ιδανικού κρεβατιού, ενώ ο ίδιος ο Hugh Hefner αποτέλεσε το πρότυπο με το περίφημο κυκλικό του κρεβάτι στη Βίλα του Playboy. “Το κρεβάτι είναι ένα σπίτι από μόνο του”. Διαθέτει την δυνατότητα περιστροφής και δόνησης, είναι εξοπλισμένο με ένα μικρό ψυγείο, hi-fi, τηλέφωνο, ντουλάπια, bar, μικρόφωνο, κάμερες, ακουστικά, τηλεόραση, τραπέζι για πρωινό, επιφάνειες εργασίας και σύστημα ελέγχου φωτισμού. Το κρεβάτι του Hefner γίνεται ο τόπος των επαγγελματικών του συναντήσεων, των συνεντεύξεων, των προσωπικών τηλεφωνημάτων του, της εργασίας, του φαγητού και του σεξ.

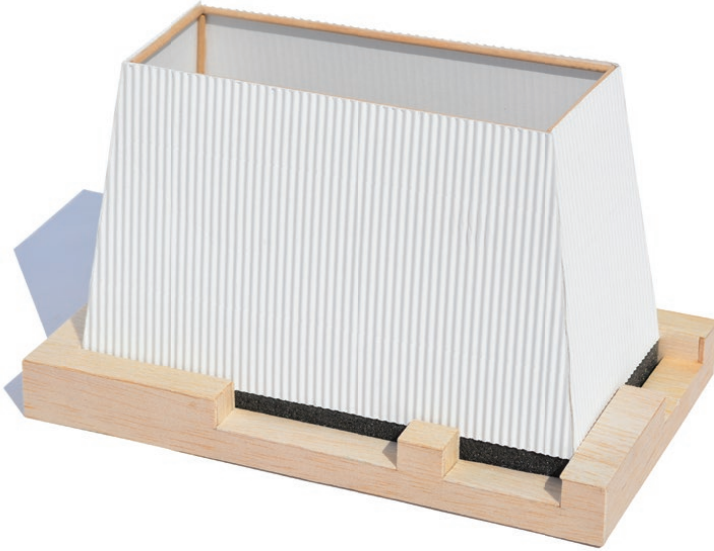

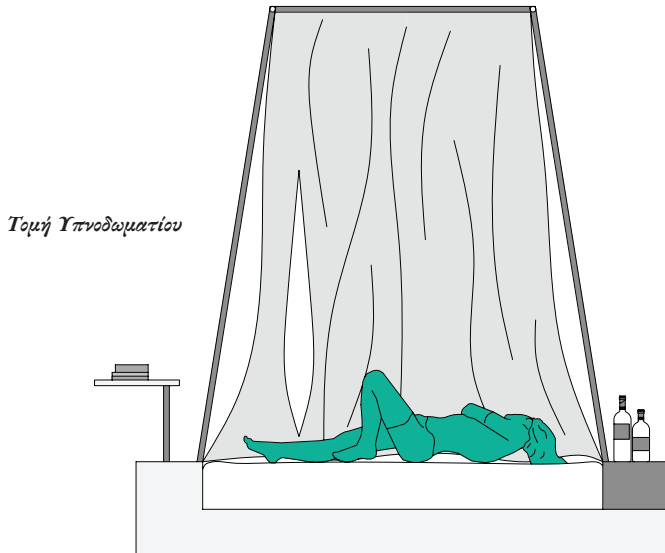
Αξονομετρικό Υπνοδωματίου

Κάτοψη Υπνοδωματίου

Πρόπλασμα Υπνοδωματίου κλ.1:20

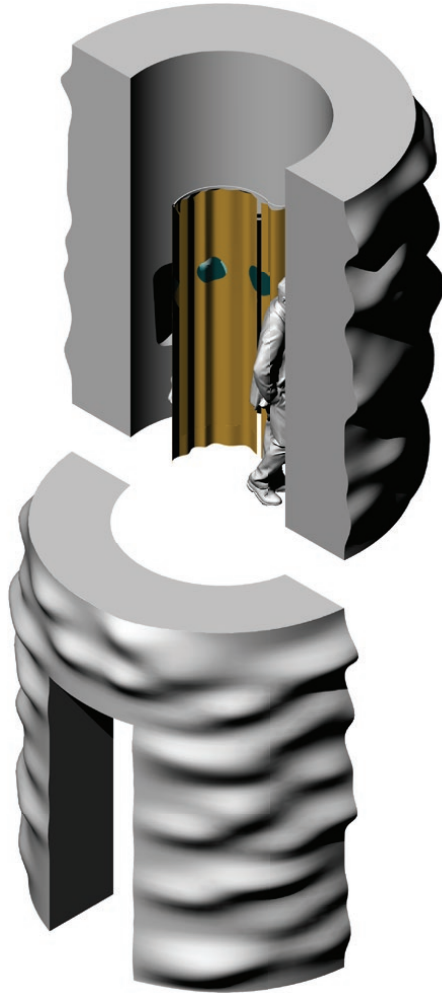

Τομή Υπνοδωματίου

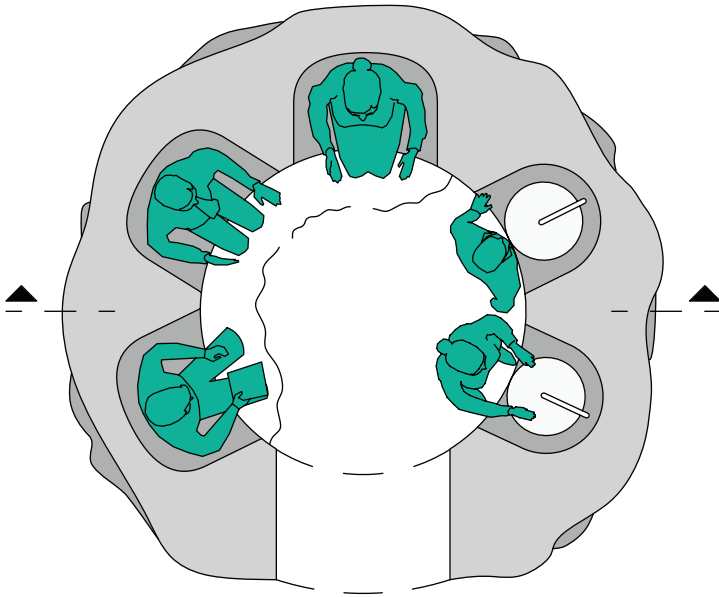
Το αποχωρητήριο

Ρωμαϊκό Αποχωρητήριο Αρχαία Πομπηία, Ιταλία . Ανασκαφές ήδη από τον 18ο αιώνα αποκαλύπτουν μια σειρά από οικιακά αποχωρητήρια τα οποία προορίζονταν για χρήση από περισσότερα από ένα μέλη, αφού διέθεταν μια σειρά από ατομικές θυρίδες. Η τυπολογία προκύπτει ως αντικριστές σειρές από λεκάνες, ενώ στο κέντρο εμφανίζεται κατά μήκος αυλάκωση η οποία φέρει νερό, το οποίο προορίζεται για την ατομική υγιεινή. Αξιοσημείωτη είναι η ύπαρξη τεχνολογικά προηγμένου αποχετευτικού δικτύου καθώς και δικτύου ύδρευσης, το οποίο εξυπηρετεί τα επιμέρους τμήματα της οικίας.

Αξονομετρικό Αποχωρητηρίου

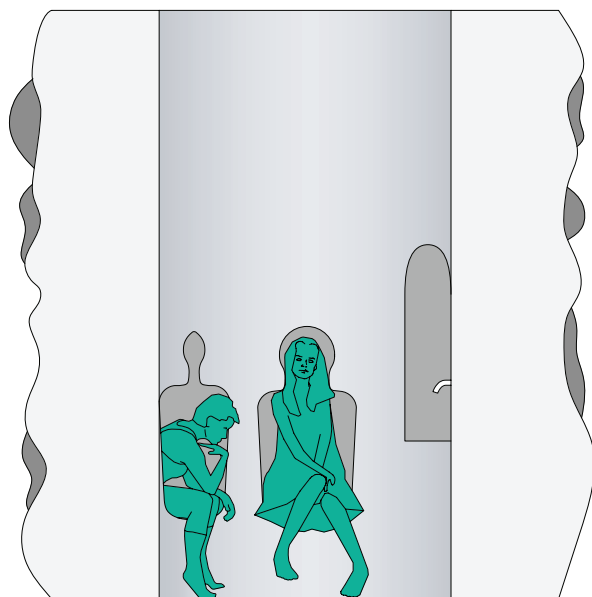

Κάτοψη Αποχωρητηρίου

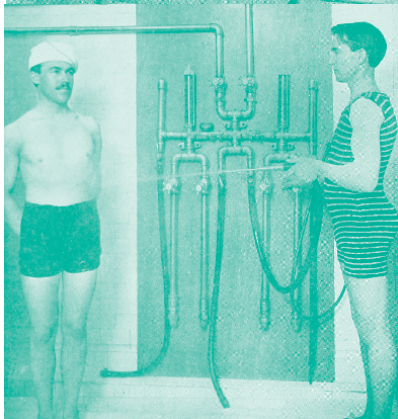
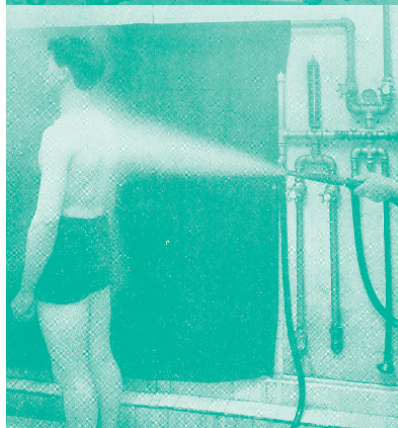
*Πρόπλασμα Αποχωρητηρίου
κλ.1.20*

Τομή Αποχωρητηρίου

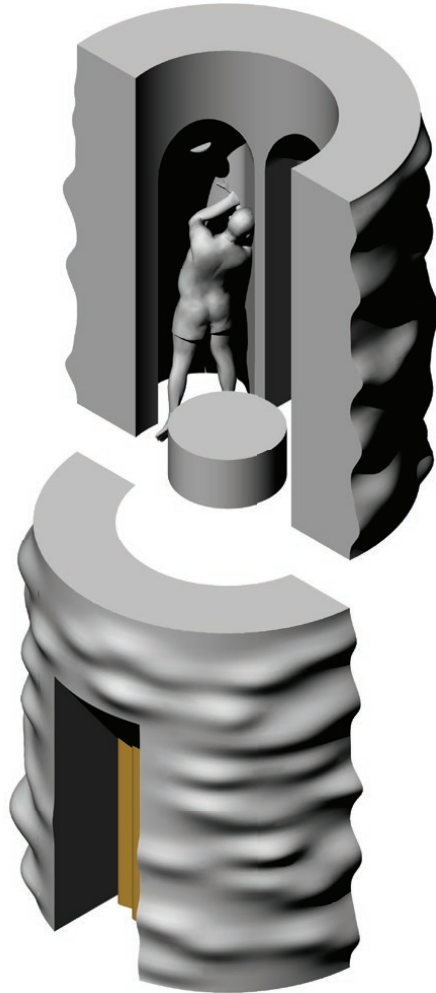

Το λουτρό

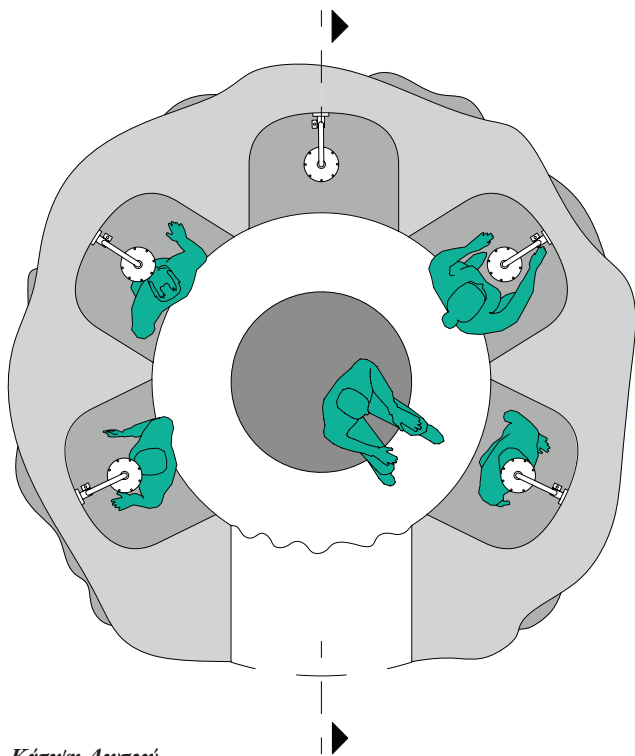
Χαμάμ (ή τούρκικο μπάνιο) είναι η Ανατολική εκδοχή του ατμόλουτρου και θεωρείται η υγρή έκδοση της σάουνας. Τα χαμάμ έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην κουλτούρα των Ανατολικών χωρών καθώς ήταν μέρη συναντήσεων, εξαγνισμού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος. Στη Δυτική Ευρώπη και ιδιαίτερα κατά την Βικτωριανή εποχή, τα χαμάμ ήταν μέθοδος σωματικού εξαγνισμού και χαλάρωσης.

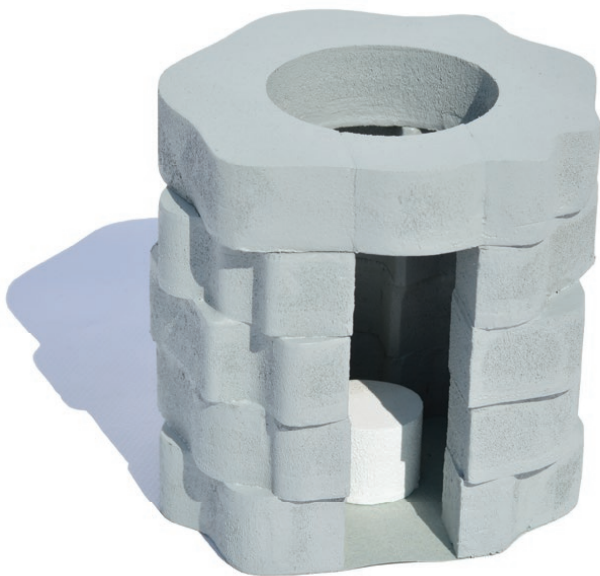

Αξονομετρικό Λουτρού

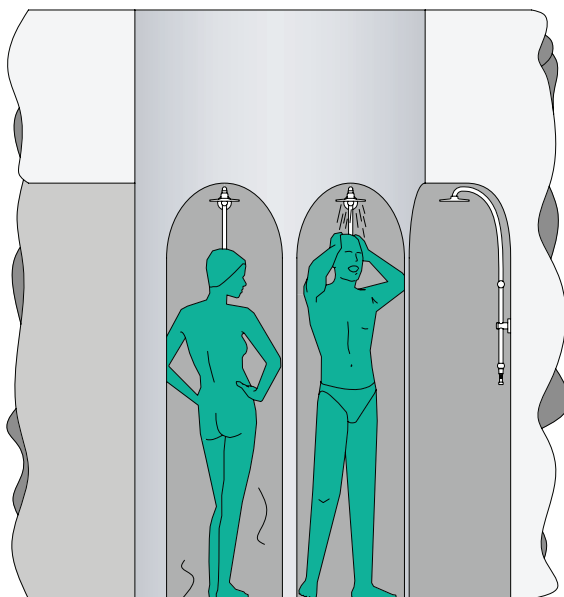

Κάτοψη Λουτρού

Πρόπλασμα Λουτρού κλ. 1:20

Τομή Λουτρού

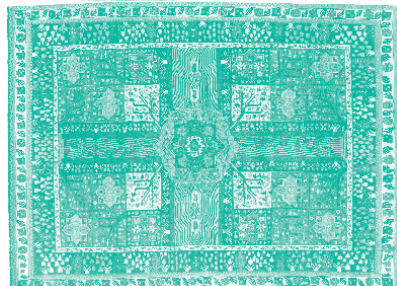

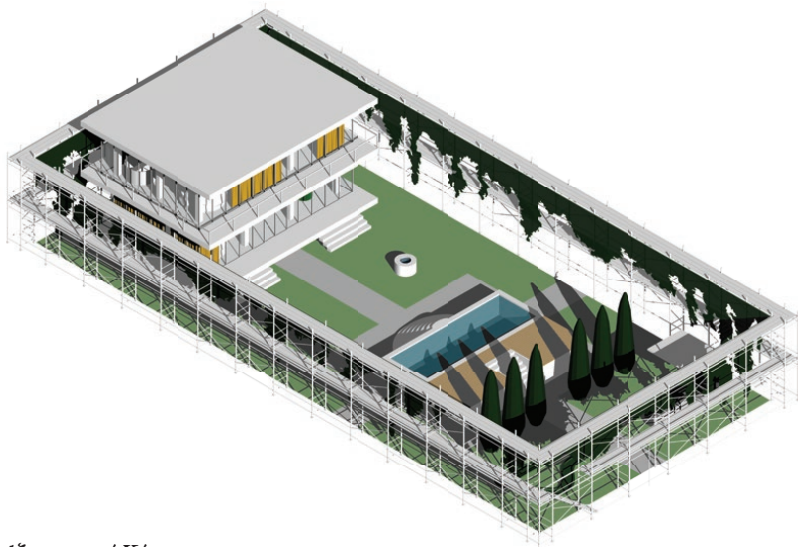
Ο κήπος

[κήπ(ος)] 1. Περιφραγμένη συνήθως έκταση, κυρίως σε άμεση σχέση με το σπίτι ή άλλο οίκημα, όπου καλλιεργούνται καλλωπιστικά φυτά, οπωροφόρα δέντρα ή λαχανικά 2. Μεγάλη, περιφραγμένη δημόσια έκταση με πράσινο, στο κέντρο συνήθως μιας πόλης

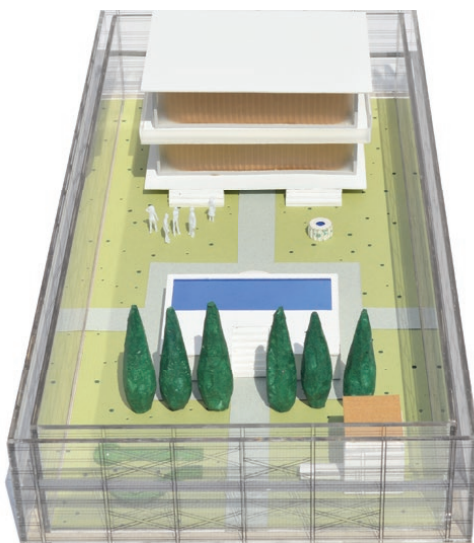
Περσικοί κήποι Πρωτοεμφανίζονται το 600 π.Χ. Αποτελούσαν ιερούς χώρους, ενώ η περίκλειστη κάτοψη τους αντηχούσε την ιδέα ενός εσωτερικού επίγειου παραδείσου. Χωροθετούνται εντός της ερήμου, με σκοπό να παρέχουν στους κουρασμένους ταξιδιώτες την εικόνα της όασης. Ο περιμετρικός τοίχος, πέρα από την εσωτερικότητα και την μυσταγωγία που προσφέρει, λειτουργεί επιπλέον ως βιοκλιματική παράμετρος, αφού σε συνδυασμό με την εσωτερική βλάστηση εξυπηρετεί στην σκίαση του χώρου και στην μείωση του θερμού αέρα. Αυτό ενισχύεται ακόμα από την ύπαρξη μεμονωμένων υδάτινων δεξαμενών εντός του χώρου, οι οποίες παράλληλα προσφέρουν μέσω του νερού εξαγνιστικές και χαλαρωτικές ιδιότητες. Η τετραμερής διάταξη του, συμβολίζει το σύμπαν σε μικρογραφία, όπως αυτό συγκροτείται από τα 4 στοιχεία της φύσης: το νερό, τον αέρα, τη γη και τη φωτιά. Ο χώρος καλύπτεται με συμμετρικά τοποθετημένα δέντρα και

φυτά, κυρίως κυπαρίσσια και έλατα. Οι κήποι δεν αποτελούσαν προνόμιο μόνο μιας αριστοκρατικής τάξης, αλλά πολλές φορές εμφανίζονται ως συνέχεια κατοικιών και οικισμών.

Αξονομετρικό Κήπου

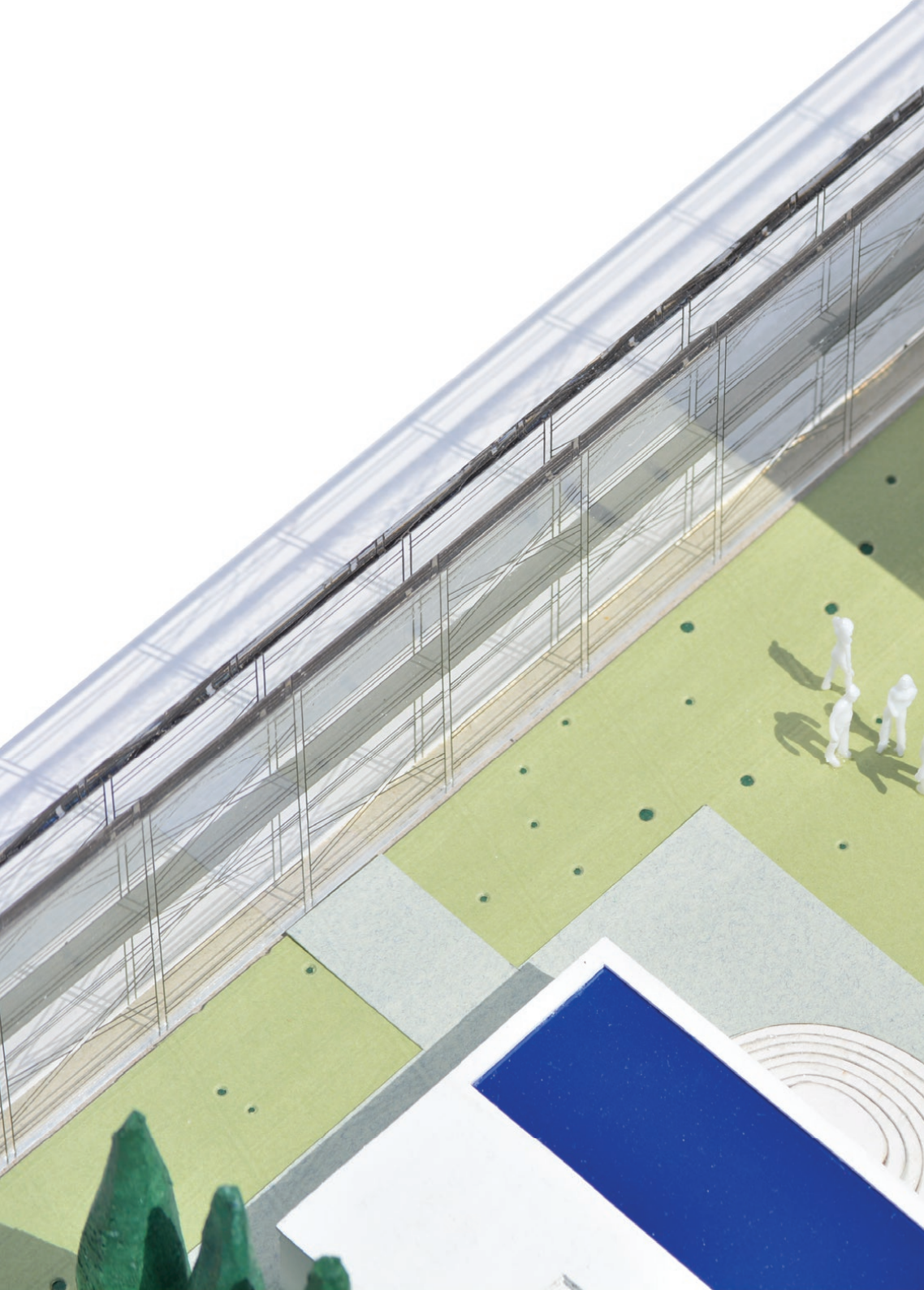

Πρόπλασμα Κήπου κλ.1:20

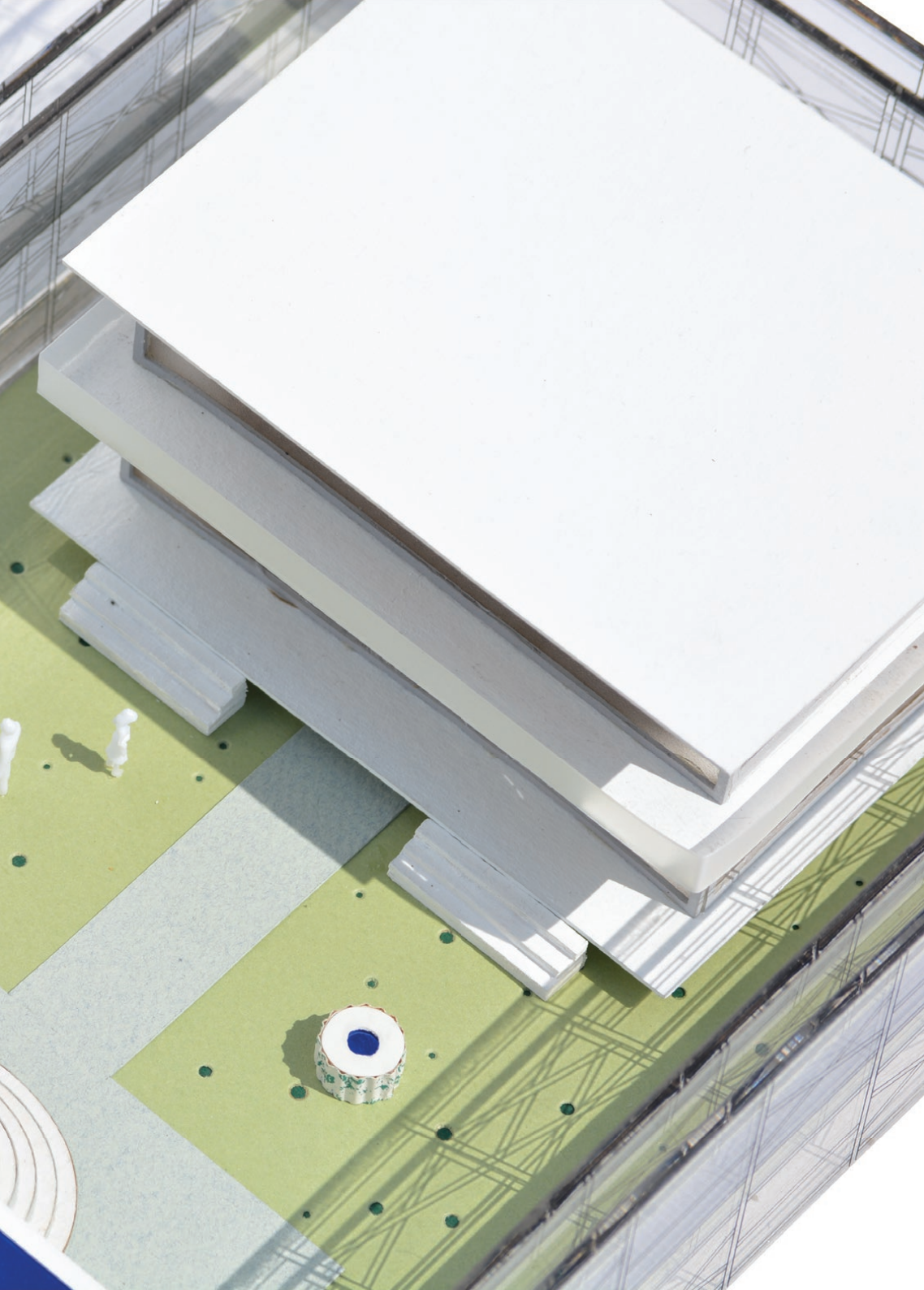
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διπλωματική αυτή εργασία, επιχείρησε μέσα από μια σειρά από έρευνες και μελέτες, να μιλήσει κριτικά για τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η κατοίκηση και συγκεκριμένα στην Ελληνική πόλη, να αναθεωρήσει τους όρους και τις σχεδιαστικές παραμέτρους της αλλά και να αρθρώσει ένα συλλογικό μοντέλο συγκατοίκησης. Τα παραπάνω εξετάστηκαν διεπιστημονικά και ειδικά μέσα από ένα ιατρικό πρίσμα, το οποίο μας ενδιέφερε από την αρχή, φανερώνοντας μας μια σειρά από παραδείγματα όπου επιβεβαιώνεται η πολύ στενή αλληλεπίδραση της με την Αρχιτεκτονική. Η σχεδιαστική μετουσίωση μιας σειράς ιατρικών πρακτικών που σχετίζονται κυρίως με την θεραπεία της φυματίωσης, δημιούργησαν σταδιακά ένα νέο αρχιτεκτονικό λεξικό, αλλά και ένα πρότυπο υποκείμενο στο οποίο αναφέρονται. Ξεπροβάλει έτσι η ιδέα ενός ιδανικού κόσμου, όπου τα υποκείμενα εξετάζονται ως μονάδες και με βάση τα γενικεύσιμα ανθρωπομετρικά τους χαρακτηριστικά. Προσπαθήσαμε λοιπόν, να σκεφτούμε κατ' αντιστροφή αυτή την κατάσταση, προτείνοντας μια χωρική δομή η οποία αναφέρεται σε μια μικρή ομάδα ατόμων, παρά σε ένα μεμονωμένο υποκείμενο. Ο σχεδιασμός της αντλεί στοιχεία από την ιστοριογραφική έρευνα που εκπονήσαμε, αλλά και την μελέτη παρατήρησης της Ελληνικής πόλης. Ως εκ τούτου, η πρόταση συμπαρασύρει μια σειρά από ήδη γνωστά/ οικεία αρχιτεκτονικά μοντέλα τα οποία συντάσσονται μέσα από ένα κριτικό βλέμμα, ενώ επιχειρείται η επαναφορά αυτών που ενισχύουν ένα συλλογικό τρόπο κατοίκησης.

Τέλος, σημαντικό είναι να επισημανθεί πως η εργασία δεν επιδίωξε οποιαδήποτε βεβαιότητα από την αρχή, προσπάθησε αντί αυτού να ερευνησει συστηματικά αλλά και να ξανασκεφτεί μια σειρά από παραμέτρους οι οποίες συν-διαμόρφωσαν τα περιβάλλοντα στα οποία κατοικούμε. Ο ερευνητικός της χαρακτήρας την καθιστά έτσι, ανοιχτή σε διαφορετικές ερμηνείες, κριτική και αναθεωρήσεις.

Βιβλιογραφία

- Αραβαντινός, Αθανάσιος**, Υπαίθριοι Χώροι στην Πόλη, Θέματα Ανάλυσης και Πολεοδομικής Οργάνωσης Αστικών Ελεύθερων Χώρων και Πρασίνου, Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., 1988
- Benevolo L. & Λαζαρίδης Π.**, Βιομηχανική Επανάσταση, Βιομηχανική Πόλη: Η Δυναμική των Αλλαγών και η Κοινωνική Προέλευση της Σύγχρονης Πολεοδομίας, Αθήνα: Νέα Σύνορα-Λιβανής, 1977
- Campbell, Margaret**, “What tuberculosis did for modernism: The influence of a curative environment on Modernist Design and Architecture”, στο *Medical History*, vol. 49, no.4, 2005, 463-488
- Colomina, Beatriz**, X-Ray Architecture: Illness as a Metaphor στο *Positions*, no. 0, 2008, 30-35
- Corbusier, Le**, Για μια Αρχιτεκτονική, Αθήνα: Εκκρεμές, 2005
- Duhl, L.J, & Sanchez, A.K.**, Healthy cities and the city planning process : a background document on links between health and urban planning, Copenhagen : WHO Regional Office for Europe, 1999
- Foucault, Michel**, Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής, Αθήνα: Πλέθρον, 2011
- Foucault, Michel**, Η ιστορία της Σεξουαλικότητας Ι. Η βούληση για γνώση, Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον, 2011
- Foucault, Michel**, Η Ιστορία της Τρέλας, Αθήνα: Ηριδανός, 2004
- Foucault, Michel**, Οι μη κανονικοί, Αθήνα: Εστία, 2011
- Howard, Ebenezer**, Garden Cities of Tomorrow, London: Swan Sonnenschein & Co, 1902
- Αίσωπος, Γ., Σημαιοφορίδης, Γ.** (επιμ.), Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη, Αθήνα: Δομές - Metropolis Press, 2η Έκδοση, 2018
- Δραγώνας, Π., Σκιαδά, Α.** (επιμ.), Made in Athens, Κατάλογος Ελληνικής Συμμετοχής 13η Biennale Αρχιτεκτονικής Βενετίας, Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2012
- Κιουπκιολής, Αλέξανδρος**, Φιλοσοφίες της Ελευθερίας, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015
- Παπανικολάου, Δημήτρης**, Κάτι τρέχει με την Οικογένεια: έθνος, πόθος και συγγένεια την εποχή της κρίσης, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2018
- Φιλιππίδης, Δημήτρης**, Νεοελληνική Αρχιτεκτονική, Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, 1984

